

Udskriftsdato: 15. december 2025

VEJ nr 9792 af 11/08/2016 (Historisk)

Lavbundsordningen. ^[P]_[SEP]Vejledning om tilskud til naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder. ^[P]_[SEP]August 2016

Ministerium: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Journalnummer: Miljø-, og Fødevaremin.,
NaturErhvervstyrelsen, j.nr. 16-8159-000005

Senere ændringer til forskriften

BEK nr 1517 af 14/12/2017

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

Lavbundsordningen.
Vejledning om tilskud til naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder.
August 2016

Kolofon

Lavbundsordningen

Vejledning om tilskud til naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder

August 2016

Denne vejledning er udarbejdet af Miljø- og Fødevareministeriet – NaturErhvervstyrelsen i 2016. Bidrag er modtaget fra Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning.

Foto: Lavbundsjorder ved Mogenstrup, Sydsjælland af Mogens H. Greve, AGRO, AU.

Miljø- og Fødevareministeriet

NaturErhvervstyrelsen

Nyropsgade 30

1780 København V

Tlf. : 33 95 80 00

mail@naturerhverv.dk

www.naturerhverv.dk

Indhold

1. Indledning
2. Ordningens formål
3. Administration af ordningen

4. Afsatte midler
5. Ansøgningsfrist
6. Hvordan søger du om tilskud
7. Hvem kan søge om tilskud
8. Tilskuddets størrelse og projektets finansiering
9. Hvilke projekter og aktiviteter giver vi tilskud til
10. Afgørelse om tilsagn om tilskud eller afslag, herunder prioritering
11. Hvilke udgifter kan du få tilskud til
12. Særligt om løn til personale
13. Hvilke udgifter kan du ikke få tilskud til
14. Udgifternes rimelighed
15. Udbudsregler
16. Betingelser for tilsagn om tilskud
17. Sådan skal du informere offentligheden om dit projekt
18. Særligt om opretholdelse af projektet og opbevaring af dokumenter
19. Besked om afgørelse om tilsagn
20. Projektperioden
21. Klageadgang
22. Ændring af projektet
23. Overdragelse af tilsagn
24. Afslutning af projekt
25. Udbetaling af tilskud
26. Sagsbehandlingstid
27. Evaluering efter projektets afslutning
28. Projektet opgives
29. Kontrol på stedet
30. Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud
31. Straffebestemmelser og svig
32. Force majeure
33. NaturErhvervstyrelsens brug af data

- 34. Virkemidler til kompensation af lodsejeren
- 35. Grundbetaling under artikel 32
- 36. Lovgrundlag
- 37. Yderligere oplysninger
- 38. Bilag 1

1. Indledning

Denne vejledning skal du bruge, når du ønsker at søge om tilsagn om tilskud til **lavbundsprojekter** under tilskudsordningen naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder. Her finder du oplysninger om tilskudsordningens formål, hvem der kan søge, hvad du kan søge tilskud til, hvordan du søger tilskud, og om de forskellige betingelser der skal opfyldes for at få tilskud.

Der findes desuden en vejledning om udbetaling af tilskud under ordningen, som du skal bruge, når du skal søge om at få udbetalt tilskud, som du har fået tilsagn om. Det er en god idé også at læse udbetalingsvejledningen, når du søger om tilsagn om tilskud.

Alle vejledninger findes på vores hjemmeside www.naturerhverv.dk i Tilskudsguiden under lavbundsordningen og på Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings hjemmeside

www.vandprojekter.dk.

Denne vejledning findes også på retsinformation.dk.

2. Ordningens formål

Lavbundsordningen er en del af det danske landdistriktsprogram 2014-20. Det danske landdistriktsprogram har til formål at udvikle landdistrikterne, bl.a. ved at forbedre landbrugets konkurrenceevne, styrke indsatsen for at forbedre klimaet, bruge naturens ressourcer bæredygtigt og skabe en balanceret udvikling i landdistrikterne.

Formålet med tilskud til lavbundsprojekter er, gennem naturprojekter, at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser. Lavbundsprojekter bidrager til at fremme naturens kvalitet, sammenhæng og robusthed og bidrager til at forbedre vandmiljøet ved ekstensivering af drift af landbrugsarealer på kulstofrige lavbundsjorder. Indsatsen er som udgangspunkt baseret på frivillig medvirken fra lodsejere.

Udtagning af lavbundsjorder bidrager både til sikring af natur og biodiversitet, reduktion af kvælstofudvaskningen og lavere udledning af drivhusgasser fra landbruget. Klimaeffekten opstår ved, at jorden tilføres mindre ilt ved ophør af dyrkning. Jordens kulstofindhold afbrændes derfor langsommere, hvorved der udledes færre drivhusgasser. Tilskudsordningen kan således bidrage til opfyldelsen af Danmarks EU-forpligtelser på natur-, miljø- og klimaområdet.

Du skal allerede på ansøgningstidspunktet sandsynliggøre, at projektet vil være med til at understøtte formålet.

3. Administration af ordningen

NaturErhvervstyrelsen og Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning administrerer ordningen.

Ansøgning om tilsagn om tilskud, projektændringer, projektoverdragelser og udbetalinger under denne ordning skal ske via Miljø- og Fødevareministeriets Tast selv-service. Link til Tast selv-service finder du på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen. Her finder du også links til vejledning i brug af Tast selv-service.

Al øvrig skriftlig kommunikation i forbindelse med tilskud under ordningen skal ske via e-mail.

NaturErhvervstyrelsen modtager ansøgninger om tilsagn om tilskud til naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder (lavbundsprojekter). Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning vurderer de indsendte projektansøgninger med henblik på indstilling og prioritering af projekter. NaturErhvervstyrelsen træffer afgørelse om tildeling af tilskud efter indstilling og prioritering fra Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning. NaturErhvervstyrelsen foretager statslige opkøb og salg af projektjorder og jordfordeling i de projekter, hvor dette er relevant for projektets gennemførelse.

4. Afsatte midler

Projekterne finansieres delvist af EU og delvist af nationale midler fra Miljø- og Fødevareministeriet.

Projekter til forundersøgelser finansieres af EU (100 pct.) via Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).

Etableringsprojekter finansieres delvist af EU (75 pct.) og delvist af nationale midler fra Miljø- og Fødevareministeriet (25 pct.).

Forud for hver ansøgningsrunde offentliggøres de indikative økonomiske rammer for henholdsvis forundersøgelser og etableringsprojekter på www.vandprojekter.dk.

5. Ansøgningsfrist

Vi kan modtage din ansøgning fra den 15. august 2016 til den 18. oktober 2016.

Din ansøgning skal være modtaget i NaturErhvervstyrelsen senest den sidste dag i ansøgningsperioden kl. 23:59.

Hvis vi modtager din ansøgning efter ansøgningsfristen, vil den ikke blive behandlet, og den vil ikke blive overført til næste ansøgningsrunde.

6. Hvordan søger du om tilskud

Du skal sende din ansøgning om tilsagn om tilskud på et særligt skema, som du finder i Miljø- og Fødevareministeriets Tast selv-service <http://tastselv.fvm.dk>.

Det fremgår af den elektroniske ansøgning, hvilke oplysninger og dokumenter der skal vedlægges ansøgningen. Det digitale ansøgningsskema er udbygget med uddybende hjælpetekster.

Link til Tast Selv-service og skema finder du på vores hjemmeside i Tilskudsguide

<http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen. Her finder du også links til vejledning i brug af Tast selv-service.

Din ansøgning skal indeholde:

- Ansøgningsskema.
- Aktivitetsbeskrivelse for dine ansattes arbejde i projektet.
- Aktivitetsbeskrivelse for konsulentbistanden i projektet.
- Indtegning af projektområdet i IMK (Internet Markkort). Programmet IMK finder du i selve ansøgningsskemaet, når du bruger Tast selv-service.
- To direkte sammenlignelige tilbud vedrørende udgifter over 50.000 kr. for forundersøgelsesprojekter.
- To direkte sammenlignelige tilbud vedrørende udgifter over 50.000 kr. for etableringsprojekter, hvis tilbuddene er indhentet på tidspunktet for ansøgning.
- Oplysning om hvorvidt dit projekt eller dele heraf er omfattet af udbudsloven eller tilbudsloven (se afsnit 15. *Udbudsregler*).
- Eventuelle forundersøgelsesrapporter vedlægges ansøgningen, hvis der søges om tilsagn om tilskud til et etableringsprojekt.

Det er vigtigt, at dit ansøgningsskema er fyldestgørende, og at du har sendt alle relevante bilag med. Hvis ansøgningsskemaet er udfyldt mangelfuldt, fx hvis du ikke har beskrevet projektet tilstrækkeligt fyldestgørende - eller ikke har indhentet to tilbud på over 50.000 kr., kan det betyde, at du får et afslag eller nedsat tilskudsbeløbet.

Nødvendige tilladelser fra offentlige myndigheder

Hvis projektets start og/eller gennemførelse kræver offentlige tilladelser, skal du oplyse dette i ansøgningsskemaet, og du skal oplyse, hvilke tilladelser det drejer sig om.

Hvis du har opnået tilladelse fra offentlige myndigheder på tidspunktet for ansøgning om tilsagn om tilskud, kan de vedlægges ansøgning. Hvis tilladelserne ikke er opnået på det tidspunkt, hvor du søger om tilsagn om tilskud, kan de eftersendes, men skal seneste indsendes ved ansøgning om udbetaling.

Kvittering for modtagelse af ansøgning

Vi kvitterer med kvitteringsbrev for at have modtaget din ansøgning. Når du sender din ansøgning via Tast selv-service, bliver kvitteringsbrevet sendt automatisk lige efter, at du har sendt din ansøgning. Når du har indgivet din ansøgning, må projektet sættes i gang for egen regning og risiko.

7. Hvem kan søge om tilskud

Naturstyrelsen og kommuner kan søge om tilskud til udførelse af lavbundsprojekter.

Tilsagnshaver

Tilsagnshaver er den der:

- søger om tilsagn om tilskud,
- modtager tilsagnet,
- er ansvarlig for, at projektet gennemføres,
- afholder udgifterne i projektet, dvs. modtager fakturaer fra leverandører,
- betaler udgifterne i projektet,

- søger om udbetaling af tilskud,
- modtager tilskud og
- opretholder projektet.

8. Tilskuddets størrelse og projektets finansiering

Det samlede offentlige tilskud udgør 100 pct. af de samlede, tilskudsberettigede udgifter til projektet.

Projekterne finansieres delvist af EU via Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) og delvist af nationale midler fra Miljø- og Fødevareministeriet.

Eksempler på beregning af tilskud:

I tilsagnet har vi godkendt de tilskudsberettigede udgifter til 400.000 kr., og du har fået tilsagn om tilskud på max. 400.000 kr.

* Det viser sig, at projektet bliver **billigere** end forventet på tilsagnstidspunktet, idet de godkendte tilskudsberettigede udgifter på udbetalingstidspunktet er 396.000 kr. Du får udbetalt 396.000 kr., da vi kun kan give tilskud til faktiske udgifter og maksimalt tilsagnsbeløbet.

* Det viser sig, at projektet bliver **dyrere** end forventet på tilsagnstidspunktet. Fx koster projektet 404.000 kr.

Du får udbetalt 400.000 kr. Tilskuddet kan ikke forhøjes, selv om projektet bliver dyrere.

Udbetalingen på det maksimale tilsagnsbeløb forudsætter, at vi kan godkende udgifterne som tilskudsberettigede, og at betingelserne for tilsagn er opfyldt.

Anden offentlig, national medfinansiering

For nogle ordninger under Landdistriktsprogrammet gælder, at projekter kan medfinansieres med andre offentlige, nationale midler, fx midler fra en kommune, en region, en offentlig fond eller tilskud i form af garanti, kaution eller lignende. Dette er *ikke* muligt under denne ordning.

Andre EU-tilskud

Du kan ikke få tilskud til udgifter, som du får EU-tilskud til under en anden ordning eller på anden måde.

Tilskud til projekter efter denne ordning er ikke til hinder for, at du søger om tilskud til driften af arealerne under en af de arealbaserede ordninger, fx tilskud til pleje af græs- og naturarealer. Der er

som udgangspunkt ikke mulighed for tilskud til naturpleje af arealer omfattet af lavbundsprojekter med mindre, der er tale om arealer inden for den særlige Natura 2000-udpegning, gentegning af aftaler om tilskud til pleje i Natura 2000-områder eller arealer udenfor Natura 2000 med en HNV-værdi større end 5. Det er naturligvis en forudsætning, at betingelserne vedrørende den enkelte ordning kan opfyldes.

9. Hvilke projekter og aktiviteter giver vi tilskud til

Projekttyper

Vi kan give tilsagn om tilskud til:

1. Forundersøgelser af lavbundsprojekter
2. Etablering af lavbundprojekter

Sammen med ansøgning om tilskud til etablering af lavbundsprojekter har du mulighed for at reservere rammer til:

- Jordfordeling
- Statslige opkøb af jord
- Fastholdelse af lavbundsområder

Bemærk at tilskud til fastholdelse af lavbundsområder efterfølgende skal søges af lodsejerne. Dette skal ske i et særligt skema. Du kan læse mere om tilskud til fastholdelse på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> og afsnit 35. *Virkemidler til compensation af lodsejeren.*

Ejendomsmæssig og teknisk forundersøgelse af lavbundsprojektområder

Forundersøgelse af lavbundsprojekter indeholder både en ejendomsmæssig og en teknisk forundersøgelse.

Forundersøgelsen skal muliggøre en vurdering af lavbundsprojektets gennemførlighed både med hensyn til ejendomsmæssige og tekniske forhold.

Den **ejendomsmæssige forundersøgelse** skal normalt indeholde:

- Beskrivelse af ejerskab.
- Beskrivelse af ejendommenes beliggenhed.
- Beskrivelse af ejendommenes driftsform.
- Beskrivelse af lodsejertilslutning.
- Beskrivelse af om lodsejerne enten ønsker at sælge projektjorden eller ønsker 20-årigt tilskud til fastholdelse af lavbundsområde.
- Beskrivelse af behovet for erstatningsjord.
- Beskrivelse af behovet for jordfordeling.
- Beskrivelse af projektets samlede økonomi for så vidt angår lodsejernes erstatningsønsker.

Vær opmærksom på, at følgende specifikke oplysninger om lodsejertilslutningen altid skal fremgå af ansøgninger om tilskud til projekter om etablering af lavbundsprojektområder:

- Antal lodsejere i alt.

- Antal lodsejere, der gerne vil deltage i lavbundsprojektet.
- Antal lodsejere, der måske vil deltage i lavbundsprojektet.
- Antal lodsejere, der ikke vil deltage i lavbundsprojektet.

Til at beskrive de ejendomsmæssige forhold skal der fremstilles et samlet kort over projektarealet med angivelse af ejerforhold. Projektgrænsen skal være praktisk og realistisk i forhold til lodsejernes fremtidige udnyttelse af områderne. Det er væsentligt, at disse arronderinger medtages, da det vil have betydning for projektets økonomi i etableringsfasen.

I forundersøgelsen skal du beskrive lodsejertilslutningen for at kunne vurdere evt. tilslutning til et etableringsprojekt. Det er ikke et krav, at du arbejder videre med at finde løsninger på evt. problemer i forhold til lodsejertilslutningen. Dette hører normalt til under etableringsprojektet. Derfor skal en forundersøgelse, inklusiv vurdering af mulighed for at fortsætte med et etableringsprojekt, kunne gennemføres på mindre end et år.

Teknisk forundersøgelse af lavbundsprojektområder

Den tekniske forundersøgelse gennemføres forud for etablering af lavbundsprojekter for at vurdere, om projektet kan realiseres. Forundersøgelser skal således tilvejebringe alle relevante oplysninger om et muligt projekt. Tilskud til forundersøgelser kan kun omfatte forundersøgelser, der muliggør en vurdering af, om et lavbundsprojekt vil kunne opfylde bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 876 af 27. juni 2016 om kriterier mv. for naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder (herefter kriteriebekendtgørelsen).

Hvis du er i besiddelse af relevante og fyldestgørende projektoplysninger, der muliggør realisering af projektet, vil det ikke være nødvendigt at gennemføre forundersøgelser. Vær opmærksom på om alle kriterier faktisk er belyst, og om der er foretaget beregning af drivhusgasreduktion og kvælstofreduktionen samt en fosforrisikovurdering. Beregninger skal udføres efter seneste opdaterede metode, der kan ses på www.vandprojekter.dk. Der er i nogle tilfælde mulighed for at søge om tilskud til supplerende forundersøgelser, hvis fx projektområdet tidligere er forundersøgt som et potentielt vådområdeprojekt, men mangler en forundersøgelse af drivhusgasreduktionen.

Lavbundsprojekter skal gennemføres på organogene jorder, dvs. jorder med mindst 12 pct. organisk kulstof. Mindst 75 pct. af projektområdet skal være beliggende på organogene jorder, og op til 25 pct. af projektområdet kan ligge uden for organogene jorder. Dette kan kun i særlige tilfælde fraviges. Ved vurdering af forundersøgelsesprojekter, som ikke ligger med mindst 75 pct. af arealet inden for Tørv2010-kortet, lægges der vægt på, at det kan sandsynliggøres, at mindst 75 pct. af projektarealet er beliggende på organogene jorder. Begrundelser skal fremgå af forundersøgelsesansøgningen. Tørv2010-kortet findes som et kortlag på NaturErhvervstyrelsens Internet Markkort (IMK). Tørv2010-kortet kan være en hjælp til at få dette afklaret, ligesom historiske kort, jordprøver mv. kan være en hjælp. Det er ikke nødvendigt med særlige begrundelser for projektområdets beliggenhed på organogene jorder, hvis mindst 75 pct. af projektområdet ligger inden for Tørv2010-kortet.

Projektet skal indebære, at der sker en ekstensivering af landbrugsdriften. Kriteriet om ekstensivering af landbrugsdriften administreres i praksis på den måde, at kriteriet anses for opfyldt, når andelen af omdriftsarealer og arealer med permanent græs inden for projektarealet udgør en større del, svarende til ca. 2/3 af projektarealet. Det betyder, at andelen af naturarealer højest må udgøre ca. 1/3 af projektarealet.

Projektet skal være omkostningseffektivt (kr. pr. ton CO₂-ækvivalent).

Projektet skal fremme en naturlig hydrologisk tilstand i projektområdet.

Der skal foretages en vurdering af risiko for forøget fosforudledning, der har negativ effekt på nedstrøms liggende recipienter og vurdering af risiko for merudvaskning af okker.

Desuden vurderes projektets samlede og konkrete forventede virkninger på det vilde plante- og dyreliv, og projektets forventede virkninger på Natura 2000-områder og på beskyttede naturområder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3¹, samt på dyre- og plantearter omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og bilag 5. Til understøttelse heraf kan fx henvises til de digitale natur- og biodiversitetskort i Det grønne Danmarkskort, som findes på Miljø- og Fødevareministeriets hjemmeside, www.mfvm.dk, og vejledning om naturbeskyttelsesloven § 3 Beskyttede naturtyper.

Herudover skal du ved identifikation af projekter lægge vægt på natur-, miljø- og klimamål, projektets bidrag til at fremme naturens kvalitet og til at skabe sammenhængende og robuste naturområder samt projektets bidrag til et renere vandmiljø. Disse forhold skal belyses i den tekniske forundersøgelse, og indgår ved prioritering af etableringsprojekter.

En **teknisk forundersøgelse** skal normalt indeholde beskrivelse af:

- Projektafgrænsning (jpg eller pdf-fil).
- Projektets drivhusgasreduktion ud fra metode angivet i Teknisk rapport, som beskrevet på

www.vandprojekter.dk.

- Projektets kvælstoffjernelse ud fra metode, som beskrevet på www.vandprojekter.dk.
- Projektets betydning for fosforbelastning af slutrecipient ud fra metode, som beskrevet på '

www.vandprojekter.dk.

- Risiko for okkerudvaskning.
- Områdets topografi og hydrologi.
- Terrænmodel (ækvidistance 0,25 m).
- Geologi og jordbundsforhold.
- Dokumentation for jordklassifikation, for projektarealer uden for Lavbundskortet/Tørv2010-kortet, ud fra metode angivet i Teknisk rapport, som beskrevet på www.vandprojekter.dk.
- Plangrundlag (udpegninger, beskyttelseslinjer, beskyttet natur og kultur).
- Arealanvendelse (omdriftsarealer, permanente græsarealer og naturarealer).
- Vandstandsforhold efter etablering (0,25 m ækvidistance), beregnet som årsmiddel, jf. Teknisk rapport for beregning af drivhusgasreduktion.
- Dræningsanlæg.
- Tekniske anlæg i projektområdet.
- Anlægsarbejder til gennemførelse af projektet.
- Konsekvensvurdering (inkl. påvirkningskort med sø, sump, våd eng, tør eng m.v.).
- Projektets konsekvenser for flora og fauna.
- Projektets konsekvenser for Natura 2000-område, hvis projektområdet er beliggende i eller i nærheden af et sådant område.
- Projektets konsekvenser for yngle- og rasteområder for beskyttede arter, omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og for beskyttede plantearter, omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 5².

- Afværgeforanstaltninger.

Uddybende beskrivelse af kriterier for etablering af lavbundsprojekter fremgår af næste afsnit *Etablering af lavbundsprojekter*.

Etablering af lavbundsprojekter

Tilskud til etablering af lavbundsprojekter kan kun omfatte projekter, der opfylder de kriterier, som er fastsat i kriteriebekendtgørelsen.

Kriterierne er:

1. Projektområdet er beliggende på organogene jorder med mindst 12 pct. organisk kulstof, dog må op til 25 pct. af projektområdet ligge uden for organogene jorder med mindst 12 pct. organisk kulstof.
2. Projektet indebærer, at der sker en ekstensivering af landbrugsdriften.
3. Projektet er omkostningseffektivt (kr. pr. ton CO₂-ækvivalent).
4. Projektet skal fremme en naturlig hydrologisk tilstand i projektområdet.
5. Projektet må ikke føre til en forøget fosforudledning, der har negativ effekt.
6. Projektet må ikke medføre merudvaskning af okker.
7. Projektets samlede effekt på det vilde plante- og dyreliv skal være positiv.
8. Projektet må ikke medføre skade på Natura 2000-områder, beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for beskyttede arter, omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 eller ødelæggelse af beskyttede plantearter, omfattet af lovens bilag 5.

Herudover skal der ved identifikation af projekter lægges vægt på:

9. Natur-, miljø- og klimamål.
10. Projektets bidrag til at fremme naturens kvalitet og til at skabe sammenhængende og robuste naturområder.
11. Projektets bidrag til et renere vandmiljø.

Ad 1. Projektets arealer skal som udgangspunkt ligge på landbrugsarealer på organogene jorder. Ved organogene jorder forstås jorder med mere end 12 pct. organisk kulstof. Aarhus Universitet har kortlagt udbredelsen af organogene jorder på landbrugsjorder, det såkaldte 'Lavbundskort' eller 'Tørv2010-kortet'. Kortlægningen findes som kortlag på NaturErhvervstyrelsens Internet Markkort (IMK). Kortet kan desuden findes på Miljø- og Fødevareministeriets hjemmeside som et kortlag i Det Grønne Danmarks-kort. Det bemærkes, at der kan forekomme organogene jorder på landbrugsjorder, der ikke er indeholdt i kortlægningen. Op til 25 pct. af projektarealet må lokaliseres uden for de organogene jorder, hvis det fx er arronderingsmæssigt nødvendigt. Kriteriet kan kun fraviges i særlige tilfælde, eksempelvis hvis projektets arealeffektivitet for drivhusgasreduktionen (ton CO₂-ækvivalenter/ha) er meget høj.

Aarhus Universitet har udarbejdet en Teknisk rapport, der nærmere beskriver, hvordan du skal opgøre projektets arealer inden for jordklasser (organisk kulstofindhold) og beregne projektets drivhusgasreduktion. Den Tekniske rapport findes på www.vandprojekter.dk.

Hvis projektet rummer arealer uden for lavbundskortet (Tørv2010), skal der udarbejdes et kortbilag, der viser fordelingen af jordklasser for den del af projektarealet, der ligger uden for lavbundskortet. Der skal desuden udarbejdes et kortbilag, der viser lokalisering af jordprøvepunkter, hvis der indgår analyse af

jordprøver til dokumentation af jordens indhold af organisk kulstof. Nærmere beskrivelse fremgår af den Tekniske rapport.

Ad 2. Ved en realisering af lavbundsprojektet, er det et krav, at driften ekstensiveres. Ekstensiveringen betyder, at projektarealerne fremover ikke længere må jordbehandles (fx pløjes eller harves), gødskes eller sprøjtes. Projektarealerne må gerne anvendes til græsning eller høslæt. Kriteriet om ekstensivering af landbrugsdriften administreres i praksis på den måde, at kriteriet anses for opfyldt, når andelen af omdriftsarealer og arealer med permanent græs inden for projektarealet udgør en større del, svarende til ca. 2/3 af projektarealet. Det betyder, at andelen af naturarealer/arealer uden drift højst må udgøre ca. 1/3 af projektarealet. Den største drivhusgasreduktion opnås generelt ved ekstensivering og hævning af vandstand på omdriftsarealer.

Ad 3. Lavbundsprojekterne skal være omkostningseffektive. Omkostningseffektiviteten opgøres som kr. pr. ton CO₂-ækvivalent. Jo lavere værdi, desto bedre omkostningseffektivitet. Vejledende værdi for en vurdering af omkostningseffektiviteten er 5.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalent (for det samlede projekt dvs. inklusiv forundersøgelse og etablering).

Ad 4. Projektet skal som hovedregel gennemføres ved at fremme en naturlig hydrologisk tilstand. Det vil sige en vandstand, der ikke er påvirket af kunstig afvanding eller kunstig tilførsel af vand. Ved etablering af lavbundsprojekter skal den naturgivne hydrologiske tilstand så vidt muligt genoprettes uden vedvarende medvirken af større tekniske tiltag, fx ved ophør med pumpning eller ved lukning af dræn og grøfter. Der er således tale om en *aktiv* udtagning, dvs. en udtagning af landbrugsarealer i omdrift/permanent græs eller vedvarende græsarealer/naturarealer, hvor grundvandsstanden hæves og arealerne derved (aktivt) gøres mere fugtige/vådere. Dog er det i orden at arbejde med nødvendige afværgeforanstaltninger i forhold til naboarealer, der ikke indgår i projektet. Der arbejdes efter samme principper som under den kommunale- og statslige vådområdeindsats.

Ad 5. En evt. forøget fosforudledning må ikke have negativ effekt på nedstrøms liggende fosforfølsomme vandområder (vandløb, søer og kystvande). Der skal redegøres for risikoen for fosforudledning ved udarbejdelse af en risikovurdering ud fra metode, som refereret på www.vandprojekter.dk. Oversigt over akkumulerede fosforafskæringsværdier for fjorde og kystvande (slutrecipienter), fremgår af

www.vandprojekter.dk. Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning foretager en vurdering af projektets eventuelle udledning af fosfor i forhold til de akkumulerede fosfor-afskæringsværdier.

Ad 6. Projekter må ikke medføre en nettoudvaskning af okker fra projektområdet. Dette vil under almindelige forhold være opfyldt i lavbundsprojekterne, idet der ved aktiv udtagning gennemføres en vandstandshævning, der reducerer iltning af jordbunden. Derved reduceres risikoen for okkerudvaskning. Forholdet skal vurderes konkret for projektarealet.

Ad 7. For alle projekter skal det sandsynliggøres, at projekterne ud fra en samlet betragtning har en positiv effekt på det vilde plante- og dyreliv. Dette vil normalt være opfyldt på de projektarealer, der er landbrugsarealer i omdrift, og som dermed har et relativt ringe naturindhold. Lavbundsprojekter kan imidlertid også omfatte permanente græsarealer og vedvarende græsarealer/naturarealer, hvorfor der her skal tages konkret stilling til forventet virkning for det vilde plante- og dyreliv, ligesom projektlokaliseringen kan forudsætte almindelig myndighedsbehandling i forhold til naturbeskyttelseslovgivningen m.v.

Situationen kan være sammensat af både tilbagegange og fremgange i bestande og arter. Forholdet skal vurderes konkret for projektarealet.

Ad 8. Du skal i ansøgningen oplyse, om projektet kan påvirke Natura 2000-områder væsentligt (naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget) og arter, som omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og/eller bilag 5. Projektet må ikke medføre skade på Natura 2000-områder, beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for beskyttede arter, jf. naturbeskyttelseslovens bilag 3 (de såkaldte bilag-IV arter) eller ødelæggelse af beskyttede plantearter, jf. naturbeskyttelseslovens bilag 5. Det skal i ansøgningen tillige oplyses, om projektet påvirker § 3-arealer.

Ad 9. Lavbundsprojekterne skal så vidt muligt etableres med synergi med natur-, miljø- og klimamål.

Ad 10. Ved etablering af et lavbundsprojekt skal der desuden lægges vægt på projektets bidrag til fremme af naturens kvalitet, sammenhæng og robusthed. Der lægges i den sammenhæng vægt på om projektet understøtter Natura 2000-områder og/eller beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelsesloven (§ 3 naturtyper).

Ad 11. Lavbundsprojekterne bidrager til et renere vandmiljø. Ved etablering af et lavbundsprojekt ophører den hidtidige gødskning af projektarealerne, hvilket medfører en reduceret udledning af kvælstof til fx de kystvande, som, jf. de statslige vandområdeplaner³, har behov for reduceret kvælstoftilførsel fra oplandet. Beregning af lavbundsprojektets kvælstofreduktion skal ske efter anerkendt metode, som refereret på www.vandprojekter.dk. Desuden medvirker ophør med sprøjtning af projektarealerne til et renere vandmiljø. NaturErhvervstyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere fra forbuddet mod at sprøjte på arealerne. Det kan fx være, hvis der er behov for at bekæmpe giftige og aggressive plantearter, fx kæmpebjørneklo. Du skal søge om dispensation, før du foretager dig noget.

Ansøgningen skal indeholde alle dine udgifter til anlæg af lavbundsprojektet. Ansøgningen skal desuden indeholde en reservation af tilskud til fastholdelse af lavbundsprojektområdet samt eventuelt reservation af midler til køb af projektjord og jordfordeling.

Det bemærkes, at etablering af lavbundsprojekter normalt forudsætter en række myndighedstilladelser, og at et tilsagn om tilskud ikke erstatter myndighedsbehandlingen af et projekt efter gældende lovgivning, eksempelvis planloven, naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven, habitatbekendtgørelsen m.v. Det er en betingelse for at få tilskud, at alle nødvendige myndighedstilladelser opnås, og at alle relevante miljø- og lovkrav opfyldes, se afsnit 16. *Betingelser for tilsagn om tilskud*. Projekterne vil i mange tilfælde også skulle anmeldes til VVM-screening.

For lavbundsprojekter, der potentielt kan påvirke eller inkludere beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, eller Natura 2000-arealer med naturtyper på udpegningsgrundlaget, opfordres til en tidlig dialog mellem den projektudførende og den relevante kommunale myndighed i forbindelse med disse projekter.

10. Afgørelse om tilsagn om tilskud eller afslag, herunder prioritering

Afslag og delvist afslag

Vi kan give afslag eller delvist afslag til et projekt, hvis vi vurderer, at:

- de påkrævede oplysninger i ansøgningen ikke er afgivet,
- ansøgningen ikke er tilstrækkeligt oplyst,
- effekten af det ansøgte projekt ikke i tilstrækkeligt omfang bidrager til at opfylde formålet med ordningen,
- effekten af det ansøgte projekt ikke er tilstrækkelig set i forhold til projektets samlede anslåede udgifter,
- ansøger har givet urigtige eller vildledende oplysninger eller har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse,
- de anslåede tilskudsberettigede udgifter ikke er rimelige,
- udgifterne ikke er tilskudsberettigede, eller
- Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning ikke har indstillet projektet til tilsagn.

Vi kan derudover give afslag eller delvist afslag til et projekt, hvis vi vurderer, at de anslåede udgifter til jordkøb, jordfordeling og tilskud til fastholdelse ikke er tilstrækkelige til at gennemføre projektet.

Prioritering af projekter og vægtning af prioriteringskriterier

Vi skal udvælge de projekter, der giver størst effekt, uanset at der ikke er søgt om flere penge, end der er afsat til ordningen. Prioriteringen skal sikre, at de projekter fremmes, som bedst lever op til formålet med tilskudsordningen inden for den til rådighed værende økonomiske ramme. Såfremt flere ansøgninger opnår samme antal point, prioriteres ansøgningerne efter bedste omkostningseffektivitet.

Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning foretager prioritering af ansøgningerne.

Ved prioritering af projekterne lægger Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning vægt på følgende:

1. Bedste omkostningseffektivitet.
2. Største gennemsnitlige reducerede mængde CO₂-ækvivalenter pr. hektar.
3. Projektets bidrag til fremme af naturens kvalitet og til at skabe sammenhængende og robuste naturområder.
4. Projektets bidrag til forbedring af vandmiljøet ved reduktion af kvælstoftilførslen.

Prioritering og vægtning af forundersøgelsesprojekter

Ansøgninger om forundersøgelsesprojekter prioriteres efter bedste omkostningseffektivitet. Omkostningseffektiviteten beregnes som kr. pr. ton CO₂-ækvivalent, jo lavere værdi, desto bedre omkostningseffektivitet. Vejledende for en vurdering af omkostningseffektiviteten er 5.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalent. I opgørelse af prisen (kr.) skal indgå det ansøgte tilsagnsbeløb til forundersøgelsesprojektet. Den gennemsnitlige CO₂-ækvivalent reduktion kan estimeres, jf. metodebeskrivelse i den Tekniske rapport, som beskrevet på www.vandprojekter.dk.

Prioritering og vægtning af etableringsprojekter

Ansøgninger om etableringsprojekter prioriteres efter fire prioriteringskriterier. Skema til brug for Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings prioritering af ansøgninger om etablering af lavbundsprojekter kan ses på www.vandprojekter.dk.

Ad 1. Ansøgningerne prioriteres efter bedste omkostningseffektivitet. Omkostningseffektiviteten beregnes som kr. pr. ton CO₂-ækvivalent, jo lavere værdi, desto bedre omkostningseffektivitet. Vejledende for en vurdering af omkostningseffektiviteten er 5.000 kr. pr. ton CO₂-ækvivalent. I opgørelse af prisen (kr.) skal indgå det ansøgte netto tilsagnsbeløb til etableringsprojektet, (dvs. fratrullet evt. indtægt ved salg af projektjord), samt evt. tidligere afholdte tilskudsberettigede udgifter til et forundersøgelsesprojekt. Kriteriet understøtter klimamålet om en reduceret udledning af drivhusgasser fra landbruget, og indgår med 35 pct. i den samlede vægtning.

Ad 2. Ansøgningerne prioriteres desuden efter projektets bidrag til reduceret udledning af drivhusgasser, og beregnes som den gennemsnitlige reduktion pr. hektar projektareal udtrykt som antal ton tilbageholdt CO₂-ækvivalenter pr. hektar. Jo højere gennemsnitlig drivhusgasreduktion, desto bedre. Projekterne bør som minimum levere 13 ton CO₂-ækvivalenter/hektar. For de fleste projekter kan forventes en højere drivhusgasreduktion. Kriteriet indgår med 15 pct. i den samlede vægtning.

Ad 3. Ansøgninger prioriteres endvidere efter projektets bidrag til at fremme naturens kvalitet, sammenhæng og robusthed. Ved prioriteringen lægges vægt på projektets nærhed til Natura 2000-områder med naturtyper på udpegningsgrundlaget, og/eller nærhed til naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Jo bedre projektets lokalisering understøtter fremme af naturkvalitet, sammenhæng og robusthed, desto bedre. Kriteriet indgår med 25 pct. i den samlede vægtning.

Ad 4. Ansøgninger prioriteres endelig efter om projektet bidrager til at forbedre vandmiljøet ved en reduceret udledning af kvælstof til de recipienter (indsatsområder), som er udpeget til kvælstofreduktion, jf. de statslige vandområdeplaner. Ved prioriteringen lægges vægt på om projektet afvander til et indsatsområde eller ej, hvor afvanding til et indsatsområde vægtes højest. Kriteriet indgår med 25 pct. i den samlede vægtning.

11. Hvilke udgifter kan du få tilskud til

Udgifterne skal være nødvendige for at gennemføre projektet, og de skal være direkte relateret til projektaktiviteterne og til gennemførelsen af projektet.

Det er dit ansvar at redegøre for dette i ansøgningen. Du skal derfor udspecificere alle udgifter, når du søger om tilsagn om tilskud. Det betyder, at du skal beskrive og forklare udgiftsposterne i detaljer.

Vi kan kun udbetale tilskud til udgifter, som er **afholdt** af tilsagnshaver efter ansøgning om tilsagn om tilskud er indsendt til NaturErhvervstyrelsen og inden projektperioden udløber. En udgift er afholdt, når varen er leveret eller arbejdet/ydelsen er udført, og leverandøren har udstedt en faktura til tilsagnshaver.

Udgifter er kun tilskudsberettigede, hvis de er **betalt** af tilsagnshaver tidligst ved projektperiodens start, og senest inden ansøgning om udbetaling af tilskud sendes til NaturErhvervstyrelsen.

Oversigt over tilskudsberettigede udgifter

De tilskudsberettigede udgifter til forundersøgelser kan omfatte udgifter til:

1. Løn til tilsagnshavers personale (se afsnit 12. *Særlig om løn til personale*)
2. 15 pct. overhead af den direkte lønudgift for tilsagnshavers personale (se afsnit 12. *Særlig om løn til personale*)
3. Undersøgelser (tekniske og ejendomsræssige)
4. Information og møder
5. Konsulentbistand

De tilskudsberettigede udgifter til etablering af lavbundsprojekter kan omfatte udgifter til:

1. Løn til tilsagnshavers personale (se afsnit 12. *Særlig om løn til personale*)
2. 15 pct. overhead af den direkte lønudgift for tilsagnshavers personale (se afsnit 12. *Særlig om løn til personale*)
3. Undersøgelser
4. Information og møder
5. Konsulentbistand
6. Køb af tjenesteydelser, varer og anlægsarbejde, herunder entreprenørydelser
7. Tinglysning af servitut om lavbundsprojekt

Vi kan godkende **andre udgifter** end de ovennævnte som tilskudsberettigede. Det er en betingelse for godkendelse, at vi vurderer, at udgifterne er af væsentlig betydning for at gennemføre projektet.

Indtægter i projektet skal fratrækkes de tilskudsberettigede udgifter.

Konsulentbistand

Hvis du søger om tilskud til konsulentbistand, skal timeantallet og timeprisen fremgå af din ansøgning om tilsagn om tilskud, og du skal beskrive, hvilken opgave konsulenten skal udføre.

Udgifter til rejser, kørsel, fortæring og repræsentation betalt af konsulenten skal være indeholdt i konsulentens timepris, da de ellers vil blive trukket ud af tilskudsgrundlaget før udbetaling.

Fakturaen for konsulentbistanden skal være tilstrækkelig detaljeret til, at vi kan afgøre, om den er i overensstemmelse med tilsagnet og projektbeskrivelsen og vedrører projektet. Antal timer, timepris og udførte opgaver skal fremgå af fakturaen.

Materialer

Materialer er som udgangspunkt varer, som forbruges i projektet, og som ikke kan genbruges efter projektet, fx jord og membraner.

Leje af lokaler

Hvis du har behov for at leje lokaler i forbindelse med information og møder uden for din virksomhed for at gennemføre aktiviteterne i projektet, kan du få tilskud til dette. Tilskudsberettigede udgifter til leje af lokaler omfatter rene lejeudgifter og ikke udgifter til fx indkvartering og forplejning i forbindelse hermed. Kun udgifter til leje af lokaler i projektperioden er tilskudsberettigede.

Indtægter i projektperioden

Hvis projektet genererer indtægter i projektperioden, fx entréindtægter, lejeindtægter og salg af træ, flis eller andet, skal indtægterne fratrækkes de samlede, tilskudsberettigede udgifter. Dette sker på udbetalingstidspunktet. På ansøgningstidspunktet skal du oplyse, om du *forventer*, at projektet genererer indtægter i projektperioden.

Indtægter efter projektperioden

Hvis projektets samlede omkostninger er større end 7,4 mio. Euro, skal du – når du søger om tilsagn om tilskud, og når du søger om udbetaling af tilskud – oplyse, om du *forventer*, at projektet genererer indtægter efter projektperioden.

12. Særligt om løn til personale

Personale

Tilsagnshavers personale kan udføre arbejde i projektet i projektperioden, og udgifterne hertil kan indgå som tilskudsberettigede udgifter. Ved tilsagnshavers personale forstås medarbejdere, som allerede er ansat hos tilsagnshaver, og nye medarbejdere som ansættes hos tilsagnshaver for en tidsbegrænset periode i forbindelse med det konkrete projekt.

En offentlig myndighed kan som tilsagnshaver bruge medarbejdere i egen entreprenøraftdeling til at udføre opgaver i projektet. Dette betragtes som udgifter til tilsagnshavers personale.

Lønkategorier, timesatser og årsløn

Hver medarbejder, der modtager løn i projektet, skal placeres inden for én af nedenstående fem kategorier, alt efter hvilken type arbejde medarbejderen udfører i projektet. Du skal derfor vurdere, hvilke typer af opgaver hver medarbejder løser i projektet, da det er opgavetypen (og ikke uddannelse eller stillingsbeskrivelse), der bestemmer, hvilken lønkategori en given medarbejder skal placeres i.

Til hver kategori er der knyttet en timesats, som er den maksimale timeløn, der kan godkendes som tilskudsberettiget inden for kategorien (både på tilsagns- og udbetalingstidspunkt). Der kan dog kun udbetales til den faktiske timeløn for en medarbejder. Hvis en medarbejder er placeret i lønkategori 2, hvor den maksimale timesats er 378 kr., kan der kun udbetales til en timeløn på 362 kr., hvis medarbejderens faktiske timeløn er 362 kr.

Lønkategori		Maksimal timesats (kr.)
1.	Almindeligt ledelsesarbejde inden for administration, erhvervsorienterede funktioner og produktions- og servicevirksomhed. *)	548
2.	Arbejde, der forudsætter viden på højt niveau inden for pågældende område, naturvidenskab og ingeniørvirksomhed (inden for naturvidenskab, ingeniør, økonomi, administration, jura, samfundsvidenskab)	378
3.	Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau (teknisk arbejde inden for videnskab, i ingeniørvirksomhed, skib- og luftfart, forretningsservice, økonomi, administration og salg, jura, samfundsvidenskab, kultur, information og kommunikationsteknikerarbejde)	344
4.	Almindeligt kontor- og kundeservicearbejde (sekretærarbejde, regnskab)	286
5.	Arbejde inden for landbrug, skovbrug og fiskeri, ekskl. medhjælp	261

*) I særlige tilfælde kan lønkategori 1 omfatte arbejde, der forudsætter særlig erfaring og relevant specialviden på højeste niveau inden for et fagområde, som skal tilgodeses i projektet.

Timelønnen udregnes som årslønnen delt med det timeantal, der udgør ét årsværk. Et årsværk er på 1513 timer.

Årslønnen må indeholde:

- Ferieberettiget løn.
- Arbejdsgivers betalte pensionsudgift.
- Arbejdsgivers betalte ATP-udgift.
- Arbejdsgivers betalte udgifter til andre lønrelaterede omkostninger (fx barselsfonden, flexfonde).
- Feriepenge optjent under ansættelsen på projektet.

Årslønnen må ikke indeholde (listen er ikke udtømmende):

- Gratialer.
- Provisioner.
- Andre ikke-overenskomstmæssige ydelser.
- Fri bil, telefon, fri kost og logi, personalegoder m.m.

Overhead

Overhead beregnes som 15 pct. af de samlede, tilskudsberettigede udgifter til løn til tilsagnshavers personale. Hvis de samlede, tilskudsberettigede udgifter til løn til tilsagnshaver personale er 100.000 kr., er de samlede, tilskudsberettigede udgifter til overhead 15.000 kr. svarende til 15 pct. af 100.000 kr.

Personalets arbejdsopgaver og tidsforbrug i projektet

Når du søger om tilsagn om tilskud, er det vigtigt, at du beskriver medarbejdernes arbejdsopgaver i projektet så detaljeret, at opgaverne kan placeres inden for de fem lønkategorier og samtidig kan relateres til de konkrete aktiviteter i projektbeskrivelsen.

Du skal uddybe de konkrete arbejdsopgaver, og du skal fordele arbejdsopgaverne i de fem lønkategorier. Du skal desuden angive det tilhørende timeantal for hver lønkategori og timesatsen. Vi bruger oplysningerne til at vurdere, om opgaverne er placeret i den rigtige lønkategori, dvs. til at vurdere om priserne er rimelige.

Du må ikke angive et timeantal og en timesats uden også at beskrive medarbejdernes arbejdsopgaver detaljeret.

Ved ansøgning om tilsagn er det ikke nødvendigt at angive navne på alle konkrete medarbejdere. Du skal dog oplyse navne på nøglepersoner i projektet.

Beskrivelsen af arbejdsopgaver for hver lønkategori skal som udgangspunkt laves på medarbejderniveau. Hvis et projekt omfatter mange medarbejdere (to eller flere) inden for samme lønkategori, der udfører samme type af opgaver i projektet, kan de grupperes i samme arbejdsbeskrivelse.

Timeregnskab

Ved ansøgning om udbetaling af tilskud skal det være muligt at henføre en konkret medarbejder til en konkret arbejdsopgave i projektet. Du skal derfor sende information om, hvilke medarbejdere, der har udført hvilke arbejdsopgaver. Det gøres ved at sende timeregnskab for hver medarbejder. Du skal ikke sende timeregnskab for fuldtidsansatte medarbejdere, der arbejder fuldtids på projektet. Du skal sende timeregnskab for medarbejdere, der arbejder deltids på projektet.

Timeregnskabet skal udarbejdes regelmæssigt for den enkelte medarbejder og som minimum på månedsbasis. Det er tilladt at bruge virksomhedens eget system til timeregnskab.

Af timeregnskabet skal fremgå antallet af timer pr. aktivitet, dato for arbejdets udførelse og vigtigste arbejdsopgaver, som er gennemført inden for aktiviteten.

Timeregnskabet skal underskrives og dateres af medarbejderen og arbejdsgiveren.

Lønsedler

Når du søger om udbetaling af tilskud, skal du sende lønsedler for alle de medarbejdere, der indgår i udbetalingsanmodningen, idet der kun kan udbetales til den faktiske timeløn. Du skal sende lønsedler for hele den periode, som udbetalingsanmodningen vedrører.

Aftaler

Ved udbetaling af tilskud til løn til medarbejdere, skal du sende en aftale om projekttilknytning for hver medarbejder, der har udført arbejde i projektet.

Aftalen skal bl.a. indeholde:

- Projektets titel.
- Medarbejderens navn.
- Perioden for medarbejderens arbejde på projektet, start- og slutdato.
- Timeantallet for udført arbejde i projektet i den periode, der ønskes udbetalt tilskud for.
- Beskrivelse af hvilke opgaver medarbejderen har udført i projektet.

Der kan kun udbetales tilskud til løn, når der foreligger en konkret tidsbegrænset og skriftlig aftale med den ansatte. Aftalen skal være underskrevet af medarbejderen og arbejdsgiveren. Du finder skema til aftale om projekttilknytning på vores hjemmeside i Tilskudsguide

<http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen.

Rejseudgifter

Der kan kun ydes tilskud til rejseomkostninger til tilsagnshaver og tilsagnshavers personale.

Ved udgifter til **tog, bus, fly og færge** gives kun tilskud til økonomiklasse. Billetter accepteres som gyldig dokumentation for både afholdt og betalt udgift. Ved udbetaling af tilskud skal du kunne dokumentere udgifterne ved kopi af billetter.

Indkvartering og **diæter** registreres efter satsreguleringen for tjenesterejser i staten for det år, hvor udgiften er afholdt. Udgiften kan dog aldrig forhøjes, uanset ændringer i satsregulering for tjenesterejser i staten. Se Finansministeriets cirkulære om satsregulering for tjenesterejser. Indkvartering skal ske i nærheden af bestemmelsesstedet.

I nævnte cirkulære er hoteldispositionsbeløbet for hotelophold i udlandet angivet ved en sats for det enkelte land, fx 88 Euro i Portugal og 127 Euro i Italien⁴. Hoteldispositionsbeløbet for Danmark er angivet til 1.264 kr. inkl. moms, hvilket er 1011,20 kr. ex moms. Det er disse satser, vi vurderer som rimelige, og som du skal anvende, når du søger om tilsagn om tilskud.

Ved udbetaling af tilskud til hotelophold kan kun faktiske udgifter indgå, dog max. satsreguleringen. Det betyder, at hvis dit hotelophold viser sig at bliver dyrere end satsen i statens cirkulære, vil du kun kunne få tilskud ud fra satsen i cirkulæret. Hvis dit hotelophold bliver billigere end satsen i statens cirkulære, vil du kun kunne få tilskud ud fra den faktiske pris på hotelopholdet.

Refusion for **kørsel i egen bil** kan kun ske til statens laveste kørselstakst. Der kan ikke gives tilskud til brændstof. Udgiften skal kunne dokumenteres ved kørselsregnskab for den enkelte medarbejder. Udgiften kan dog aldrig forhøjes, uanset ændringer i statens kørselstakst. Kørselsregnskabet skal sendes med, når du søger om udbetaling af tilskud.

Kørselsregnskabet skal indeholde:

- Information om hvem der har kørt.
- Dato for hvornår kørslen er foretaget.
- Antallet af kilometer.
- Formålet med kørslen, fx møde med lodsejere.
- Adresser på hvorfra kørslen starter og slutter.

13. Hvilke udgifter kan du ikke få tilskud til

De tilskudsberettigede udgifter kan ikke omfatte (listen er ikke udtømmende):

1. Udgifter, som du har afholdt og/eller betalt, inden du har indsendt din ansøgning om tilsagn om tilskud.
2. Udgifter, som du har afholdt uden for projektperioden.
3. Udgifter, som du ikke har betalt, når du sender din ansøgning om udbetaling af tilskud til os.
4. Udgifter, hvor fakturaen ikke er udstedt til tilsagnshaver, men til en anden end tilsagnshaver.
5. Udgifter til tilsagnshavers eget arbejde, herunder arbejde udført af formænd og tegningsberettigede bestyrelsesmedlemmer i foreninger og organisationer.
6. Udgifter til køb af brugt udstyr og brugt materiel.
7. Udgifter til leje og leasing af udstyr og materiel.
8. Udgifter til reparation af udstyr.
9. Udgifter til opførelse og ombygning af bygninger.
10. Udgifter til udarbejdelse af ansøgning om tilsagn om tilskud.
11. Almindelige driftsudgifter (se nedenstående beskrivelse).
12. Regnskabs- og revisorvirksomhed, herunder forberedelse og fremskaffelse af oplysninger, der er nødvendig for varetagelsen af disse opgaver.
13. Bogholderi, debitoropfølgning, fakturering, udarbejdelse af skatte- og driftsregnskab.
14. Udgifter i form af naturalydelse (se nedenstående beskrivelse).
15. Udgifter til produkter og ydelser, som tilsagnshaver sælger fra egen virksomhed.
16. Finansierings-, revisions-, advokat og pengeinstitutomkostninger.
17. Renter af gæld.
18. Moms, medmindre momsen endeligt bæres af dig.

19. Udgifter, der vedrører aktiviteter, som du er forpligtet til at gennemføre i medfør af anden lovgivning (se nedenstående beskrivelse).
20. Udgifter, hvortil der gives andre EU-tilskud.
21. Udgifter, hvortil der er modtaget tilskud fra anden offentlig myndighed.
22. Udgifter til forskningsaktiviteter og teknologisk udvikling.
23. Køb på afbetaling med eller uden ejendomsforbehold.
24. Køb af fast ejendom, herunder køb af jord.
25. Udgifter til simple genanskaffelser (se nedenstående beskrivelse).
26. Udgifter til varetagelse af sædvanlige myndighedsopgaver.
27. Udgifter til aktiviteter på skovarealer, arealer beliggende i skov, herunder brandbælter.
28. Udgifter til rekreative stier (se nedenstående beskrivelse).
29. Udgifter, der ikke er specificerede i budgettet.

Almindelige driftsudgifter

Almindelige driftsudgifter omfatter fx husleje, forsikringer, energiforbrug, kontorholdsudgifter, telefon, abonnementer på tidsskrifter mv. Disse er ikke tilskudsberettigede.

Desuden er igangværende aktiviteter, som er en del af ansøgers almindelige løbende drift, ikke tilskudsberettigede.

Naturalydelser

Ved naturalydelser forstås levering af bygge- og anlægsarbejder, varer, tjenesteydelser og jord og fast ejendom, for hvilke ingen kontantbetalinger dokumenteret ved fakturaer eller dokumenter med en tilsvarende bevisværdi er foretaget.

Hvis ansøger eksempelvis er en kommune, som ønsker at anvende andre afdelinger i kommunen til udførelse af projektet, betragtes udgiften som løn til eget personale, mens udgifter til brug af kommunens egne maskiner er naturalydelser og derfor ikke støtteberettiget.

Udgifter, der vedrører aktiviteter, som du er forpligtet til at gennemføre i medfør af anden lovgivning

Som eksempel kan nævnes fjernelse af forurenede jord fra projektområdet.

Simple genanskaffelsesinvesteringer

Ved en simpel genanskaffelsesinvestering forstås udskiftning af en investering med en ny med fx samme ydeevne eller miljøeffekt.

Rekreative stier

NaturErhvervstyrelsen yder ikke tilskud til etablering af rekreative stier i forbindelse med lavbundsprojekter. De rekreative stier kan dog etableres, såfremt NaturErhvervstyrelsen har godkendt etableringen af stierne. Ønsker du at etablere et stisystem i projektområdet, skal stierne være finansieret uden for projektets økonomi og du skal ansøge om en ændring af projektet ved NaturErhvervstyrelsen, før du påbegynder etableringen af rekreative stier.

Som udgangspunkt kan NaturErhvervstyrelsen godkende etableringen af rekreative stier, hvis de placeres i yderkanten af projektarealet, hvor de ikke påvirker formålet med lavbundsprojektet, og at stierne er offentlige tilgængelige.

14. Udgifternes rimelighed

Du skal i ansøgningen om tilsagn udspecificere alle udgiftsposter i projektet og angive, hvilke opgaver der skal udføres, og hvilke genstande der forventes indkøbt. Ved udspecificering menes, at du skal beskrive og forklare udgiftsposterne i detaljer.

Når vi modtager en ansøgning om tilskud, skal vi vurdere, om udgifterne til projektet er rimelige. Det betyder, at du i alle tilfælde skal dokumentere, at der er tale om rimelige udgifter/priser. Denne vurdering hænger ikke sammen med, om projektet skal konkurrenceudsættes. Læs mere om udbud i afsnit 15. *Udbudsregler*.

For alle udgifter gælder, at du på udbetalingstidspunktet skal kunne dokumentere udgiften ved faktura eller kvittering, som du skal sende sammen med udbetalingsanmodningen.

Udgifter over 50.000 kr.

Ved **alle udgifter over 50.000 kr.** skal du sende to direkte sammenlignelige tilbud, der viser, at du skal betale, hvad der svarer til markedspris for den pågældende vare eller ydelse.

Du kan kun opnå tilskud til det billigste tilbud. Hvis dit projekt ikke skal i udbud, må du selv vælge leverandør. Du må derfor gerne vælge den dyreste leverandør, men tilskuddet bliver beregnet ud fra det billigste tilbud. Hvis dit projekt skal i udbud, skal du være opmærksom på de gældende regler vedrørende udbud.

På tidspunktet for ansøgning om tilsagn skal tilbuddene anvendes til at fastsætte et godkendt budget for projektet. På udbetalingstidspunktet kan alene faktiske udgifter, som fremgår af fakturaer fra leverandør, indgå ved beregning af tilskuddet.

Det er vigtigt, at vi kan identificere beløbene fra tilbuddene i budgettet i ansøgningen.

Eksempel på, hvordan du skal angive prisen i budgettet (hvis ikke projektet er omfattet af udbudsreglerne):

Hvis der er to tilbud fra entreprenører; et på 200.500 kr. og et på 275.000 kr., og du vælger entreprenøren med det *billigste* tilbud, skal der i budgettet stå **200.500 kr.**

Hvis du vælger entreprenøren med det *dyreste* tilbud, skal der i budgettet stadig stå **200.500 kr.** Du må gerne vælge entreprenøren med det dyreste tilbud, men du kan kun opnå tilskud beregnet ud fra prisen i det *billigste* tilbud.

Hvis en budgetpost vedrører en vare, der er så speciel, at der kun er én udbyder/leverandør, skal du vedlægge det indhentede tilbud sammen med din forklaring på, hvorfor du kun har indhentet ét tilbud. Vi vurderer, om vi kan godkende din forklaring og dokumentation.

Udgifter på og under 50.000 kr.

Ved udgifter til indkøb af varer og ydelser, hvor prisen på ansøgningstidspunktet er og forventes at være på eller under 50.000 kr., er det ikke nødvendigt at sende tilbud. Vi skal dog stadig vurdere, om priserne er rimelige, og vi kan efterspørge dokumentation på udgifter på og under 50.000 kr. ved vurdering af ansøgningen. Du skal efterfølgende kunne dokumentere udgiften ved faktura, kvittering eller lignende.

Udgifter til konsulentbistand

Kravet om, at du skal sende to tilbud for udgifter over 50.000 kr., gælder også for udgifter til konsulentbistand.

Du skal angive timeprisen og timeantallet i ansøgningen. Du skal redegøre detaljeret for, hvilken opgave konsulenten skal udføre i projektet og for prisen for opgaven, når du søger om tilsagn om tilskud. På udbetalingstidspunktet skal du sende en detaljeret faktura for konsulentbistanden, idet fakturaen skal indeholde timeantallet, timeprisen og beskrivelse af opgaven.

Den maksimale timepris for konsulentbistand, vi kan godkende som rimelig, er 1.200 kr. pr. time. Vi foretager en konkret vurdering af timesatsens rimelighed for hver konsulentydelse i det enkelte projekt, idet vi ser på, hvilken opgave konsulenten skal udføre.

Handel mellem afhængige parter/armslængdeprincippet

Prisen for en given ydelse må ikke være påvirket af sammenfald af interesser mellem sælger og køber, dvs. at udvekslingen af varer og tjenesteydelser sker fuldt ud som på det frie marked under fuld konkurrence. Med interesseforbunden/afhængig part menes, at der mellem to parter er et indbyrdes ejerforhold, en bestemmende eller betydelig indflydelse, familiemæssige relationer eller en fælles tilknytning til samme større organisatoriske enhed.

Eksempel på parter, som altid anses for interesseforbundne/afhængige, er:

- Ægtefæller eller anden familie, hvor den ene er tilskudsmodtager, og den anden driver den virksomhed, der leverer varen eller tjenesteydelser til projektet.
- Virksomheder ejet af samme person.
- En virksomhed, der ejer en anden virksomhed (fx moder- og datterselskab).
- Øvrige koncernforbundne virksomheder.

Er tilbuddet afgivet af en af ansøger afhængig virksomhed, kan du kun få tilskud til kostprisen af varen/ydelsen. Kostprisen er den faktiske afholdte og betalte nettoudgift hos den part, som leverer varen/ydelsen. Du skal vedlægge dokumentation for kostprisen. Hvis du ikke kan dokumentere kostprisen, vil vi nedsætte prisen ud fra en skønsmæssig vurdering. Hvis det ikke er muligt for os at vurdere kostprisen skønsmæssigt, vil vi nedsætte prisen med 25 pct.

Du skal være opmærksom på, at fakturering mellem eksempelvis kommunernes afdelinger ikke er tilskudsberettiget.

Krav til et tilbud

Et tilbud fra en leverandør skal indeholde:

- Leverandørens CVR nr.
- Leverandørens navn, adresse mv.
- Dato.
- Beskrivelse af, hvad der leveres (hvilket udstyr (herunder model), hvilke materialer, hvilken opgave).
- Oplysning om mængden af det leverede.
- Prisen pr. stk. og samlet for det leverede.
- Beskrivelse af, hvad der evt. er inkluderet i leverancen og prisen, fx installering, levering, oplæring af personale i brug af maskinen mm.
- Eventuelle rabatter og generelle prisnedslag.
- Angivelse af, om prisen er med eller uden moms.

Der skal være tale om reelle tilbud fra en leverandør, dvs. at leverandøren har til hensigt at sælge den pågældende vare til den oplyste pris.

Sammenlignelige tilbud

For at to tilbud er direkte sammenlignelige, skal følgende være opfyldt:

- Leverandørerne skal have forskellige CVR nr.
- Leverandørerne skal være uafhængige (se punktet *Handel mellem afhængige parter* i dette afsnit)
- Tilbuddene skal omfatte det samme produkt, så prisen kan sammenlignes. Det ene tilbud må fx ikke være på en Fiat 500 og det andet på en Lamborghini, da det ikke er samme kategori af køretøj.
- Hvis det ene tilbud indeholder poster/elementer, som det andet tilbud ikke gør, skal det være muligt at trække udgiften for disse poster fra, så priserne kan sammenlignes. Hvis fx det ene tilbud indeholder udstyr og installering af dette udstyr, og det andet tilbud kun indeholder selve udstyret uden installering, skal prisen for installering oplyses separat på tilbuddet, så det er muligt at sammenligne prisen på selve udstyret.

Tilbuddene skal være tilstrækkeligt detaljerede til, at vi kan vurdere, om de er direkte sammenlignelige. Du skal forklare, hvordan tilbuddene er sammenlignelige.

15. Udbudsregler

Udbud skal både sikre effektiv konkurrence, så alle virksomheder har lige adgang til offentlige støttede kontrakter, og sikre, at der indkøbes bedst og billigst.

Som tilsagnshaver efter denne ordning, kan du være omfattet af **udbudsloven** (lov nr. 1564 af 15. december 2015) eller reglerne i **lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren** (bekendtgørelse af lov nr. 1410 af 7. december 2007, som ændret ved lov nr. 1564 af 15. december 2015, § 198).

NaturErhvervstyrelsen skal som kontrolmyndighed sikre, at gældende regler er overholdt på projekter, hvor der udbetales tilskud.

Hvis dit projekt er omfattet af en kontrakt, der er omfattet af de ovenstående udbudsregler, skal du oplyse om det allerede på ansøgningstidspunktet.

Vær opmærksom på, hvis du vil tilføje noget til et projekt eller udvide et projekt, som allerede har været i udbud, skal den nye del også i udbud. Efter udbudsreglerne accepteres dog mindre udvidelser af indgåede entrepriser inden for en bagatelgrænse.

Hvis de projektaktiviteter, vi kan give tilskud til, indgår som del af et større projekt, er det det samlede projekts kontraktsum, der afgør, om du er omfattet af udbudsreglerne, og i givet fald hvilket regelsæt, som gælder.

Hvis dit projekt er en bygge- og anlægsopgave til over 300.000 kr., og dermed omfattet af reglerne om, at der skal indhentes mindst to underhåndsbud (§ 12, stk. 4 i den tidligere tilbudslov, som nu er ændret til lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren), **bør din opfordring til tilbudsgiverne være skriftlig**, selv om loven ikke kræver det. Ellers kan du ikke dokumentere over for styrelsen, at du har overholdt reglen om, at du i opfordringen til at afgive tilbud, har **oplyst, efter hvilket kriterie tildelingen vil ske**; laveste pris eller det økonomisk mest fordelagtige tilbud, dvs. højeste kvalitet (§ 12, stk. 5 i både den tidligere og den ændrede lov).

Du skal senest ved anmodning om udbetaling dokumentere, at du har opfyldt reglerne. Det betyder også, at du måske bliver nødt til at sende dokumentation for, at du har gennemført udbud for dele af dit projekt, som ikke er omfattet af NaturErhvervstyrelsens tilsagn.

Du skal opbevare al dokumentation for, at reglerne er overholdt, dvs. ikke kun det, som skal indsendes, i mindst fem et halvt år fra datoen for slutudbetaling. Det betyder blandt andet, at du også skal opbevare de tilbud, du ikke har accepteret.

Vi kan på ethvert tidspunkt forlange at se materialet.

Nedsættelse

Du skal også være opmærksom på, at vi nedsætter værdien af de tilskudsberettigede udgifter for et projekt, hvis vi konstaterer, at udbudsreglerne ikke er overholdt. Det nedsatte tilskud vil blive fastsat ud fra en vurdering af alvoren og omfanget af overtrædelsen, og ud fra en vurdering af det økonomiske tab for Den Europæiske Landdistriktsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).

Hvis der er udgifter i dit projekt, som vedrører opgaver, du ikke har konkurrenceudsat, men som skulle have været i udbud efter de gældende regler, vil vi nedsætte denne del af tilskudsgrundlaget. Vi nedsætter med maksimalt 100 pct., når det er udbudsloven, der ikke er overholdt. Vi nedsætter med maksimalt 25 pct., når det er lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren, der ikke er overholdt. Dog vil nedsættelsen også maksimalt kunne være 25 pct., hvis det er reglerne i udbudslovens afsnit IV, jf. § 10 om offentlige indkøb under tærskelværdierne med klar grænseoverskridende interesse, som er overtrådt. Hvis du har konkurrenceudsat din opgave, men på anden måde overtræder udbudsreglerne, vil vi nedsætte tilskudsgrundlaget med 25, 10 eller, i visse mindre alvorlige tilfælde, 5 eller 0 pct. af de udgifter, som forseelsen vedrører.

Hvis det viser sig, at du ikke har holdt al dokumentation tilgængelig i fem et halvt år, jf. ovenfor, kan det også medføre, at tilskuddet nedsættes forholdsmæssigt ud fra en vurdering af alvoren og omfanget af overtrædelsen og det eventuelle tab for fonden.

Eksempel 1:

- Hvis du skal opføre en bygning eller udføre et anlægsarbejde til en pris over 300.000 kr., skal du kunne dokumentere, at du har indhentet mindst to underhåndsbud, og at du har valgt et af dem til opgaven for at få tilskud fra NaturErhvervstyrelsen.

Hvis du – selv om du oprindeligt har indhentet tilbud, som loven kræver – senere har valgt en tredje leverandør, nedsætter vi tilskudsgrundlaget med 25 pct., fordi du så ikke reelt har konkurrenceudsat opgaven.

Eksempel 2:

- Hvis I som offentlige ansøgere skal indgå en tjenesteydelseskontrakt med en klar grænseoverskridende interesse, skal I kunne dokumentere, at I har annonceret kontrakten for at kunne få tilskud fra NaturErhvervstyrelsen. I skal derfor vurdere, om opgaven har klar grænseoverskridende interesse. Ved en klar grænseoverskridende interesse forstås, at en virksomhed etableret i et andet EU medlemsland kan tænkes at have interesse i at byde på opgaven.

Hvis I i stedet for at annoncere har valgt at indhente to eller flere tilbud, nedsætter vi tilskudsgrundlaget med 25 pct., fordi udbudslovens afsnit IV ikke er overholdt.

Reglerne

Det er vigtigt, at du selv orienterer dig om udbudsreglerne. Du finder informationen på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside www.kfst.dk.

Vær opmærksom på, at du skal følge de regler, der gælder når du gennemfører dit projekt. Følg selv med på ovenstående link for at være opdateret på ændrede regler.

16. Betingelser for tilsagn om tilskud

Der er en række krav, du skal opfylde for at kunne opnå tilsagn og/eller bibeholde dit tilsagn, uden at tilskuddet bliver nedsat. Kravene er opdelt i fire kategorier: Kriterier for støtteberettigelse, forpligtelser, andre forpligtelser og generelle betingelser. Manglende overholdelse af kravene i de fire kategorier har forskellige konsekvenser for udbetaling af dit tilsagn om tilskud. Se afsnit 30. *Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud*.

Kriterier for støtteberettigelse

Det er en betingelse for tilsagn om tilskud til både forundersøgelser og etablering af lavbundsprojekter, at:

- Du ikke påbegynder projektet, før du har indsendt ansøgning om tilsagn om tilskud
- Du er ansvarlig for, at projektet gennemføres.
- Du sikrer, at kontrolmyndigheden har adgang til at kontrollere projektet.

Herudover er det en betingelse for etablering af lavbundsprojekter, at:

- Du indsender to direkte sammenlignelige tilbud for udgifter over 50.000 kr. inden anlægsarbejdet påbegyndes.
- Projektet gennemføres så afvandingen af projektområdet mindskes eller ophører.
- Du sikrer, at der tinglyses servitut på alle ejendomme med arealer inden for projektområdet (se nedenstående afsnit).
- Du opnår de nødvendige tilladelser fra offentlige myndigheder inden din anmodning om første udbetaling (se nedenstående afsnit).
- Du sikrer, at den NaturErhvervstyrelsen bemyndiger hertil, har adgang til at foretage målinger i projektet.

Vi kan træffe afgørelse om helt eller delvist bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud, hvis betingelserne for tilsagn om tilskud ikke er opfyldt.

Forpligtelser

Det er en forpligtelse for tilsagn om tilskud til både forundersøgelser og etablering af lavbundsprojekter, at:

- Du gennemfører projektet i overensstemmelse med tilsagnet.

Herudover er det en forpligtelse for etablering af lavbundsprojekter, at:

- Du sikrer, at der tinglyses servitut om lavbundsområde på alle ejendomme med arealer indenfor projektområdet senest to år efter datoen for slutudbetaling.
- Du overholder eventuelle yderligere forpligtelser som fastsat i tilsagnet.

Vi vurderer overtrædelsen og nedsætter tilskuddet ud fra overtrædelsens alvor, omfang og varighed, og om der er tale om en gentagelse.

Se også afsnit 30. *Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud.*

Andre forpligtelser

Det er endvidere en forpligtelse for tilsagn om tilskud til både forundersøgelser og etablering af lavbundsprojekter, at:

- Du afslutter projektet inden den dato, vi har anført i tilsagnet eller som NaturErhvervstyrelsen har godkendt efter en ansøgning om projektændring.
- Du informerer om den offentlige medfinansiering af projektet, herunder overholder krav om skiltning (se afsnit 17. *Sådan skal du informere offentligheden om dit projekt*).
- Du har et særskilt regnskabssystem eller en passende regnskabskode for alle transaktioner med tilknytning til projektet (se nedenstående beskrivelse).
- Du opretholder projektet i 5 år fra datoen for slutudbetaling (se afsnit 18. *Særligt om opretholdelse af projektet og opbevaring af dokumenter*).
- Du opbevarer udbetalingsanmodning med tilhørende originale regnskabsbilag i mindst 5,5 år, regnet fra datoen for slutudbetaling af tilskud.
- Du opbevarer dokumentation for, at udbudsloven eller tilbudsloven er overholdt, i mindst 5,5 år fra datoen for slutudbetaling af tilskud, hvis projektet eller dele heraf er omfattet af udbudsloven eller tilbudsloven.
- Du afgiver de oplysninger, vi beder om, i op til to år efter projektet er afsluttet.

Generelle betingelser

Det er en betingelse for tilsagn om tilskud, at:

- Du indsender udbetalingsanmodning med tilhørende bilag rettidigt.

Manglende overholdelse af forpligtelser, andre forpligtelser og generelle betingelser kan medføre nedsættelse af tilskuddet og kan betyde bortfald af dit tilsagn.

Tinglysning af servitut

Efter projektet er gennemført, skal arealerne permanent henligge som område, hvor der er gennemført naturprojekt på kulstofrige lavbundsjorder. Dette skal du sikre ved at tinglyse en servitut på samtlige ejendomme med arealer inden for projektområdet. NaturErhvervstyrelsen skal være anført som påtaleberettiget.

Tinglysning skal ske senest to år efter datoen for slutudbetaling af tilskud. Når servitutten er tinglyst, skal du indsende dokumentation herfor til NaturErhvervstyrelsen. Dokumentationen skal være tinglysnings svaret fra Tinglysningsretten.

Servitutten skal indeholde bestemmelser om følgende:

1. Arealerne skal permanent henligge som et lavbundsområde med ændret afvanding, hvor der er etableret naturprojekt på kulstofrige lavbundsjorder.
2. Arealerne må ikke anvendes til dyrkning af afgrøder, herunder frøproduktion og dyrkning af energiafgrøder, prydvekster, pyntegrønt og juletræer, dog kan græs og anden plantevækst anvendes til græsning, slæt, røorskær, høst af biomasse eller lignende.
3. Arealerne må ikke tilføres plantebeskyttelsesmidler.
4. Arealerne må ikke tilføres gødning, bortset fra den gødning, der efterlades af græssende husdyr.
5. Arealerne må ikke tilføres jordforbedringsmidler.
6. Arealerne må ikke omlægges.
7. Arealerne må ikke anvendes til etablering af skov eller energi-, lav- eller stævningskov.
8. Tilskuds fodring på arealerne er ikke tilladt. Mineraler betragtes ikke som tilskudsfoder.
9. Aktiviteter, bortset fra afgræsning, som ejere og forpagtere iværksætter eller tillader på den del af arealerne, der ligger nærmere end 5 meter fra åbne vandløb, søer over 100 m² og kystlinjer, skal udføres på en måde, der ikke medfører erosion af nævnte del af arealerne. Afstanden regnes fra vandløbets eller søens øverste kant eller for så vidt angår kystlinjer fra årets normale højeste vandstandslinje.
10. Kontrolmyndigheden skal have adgang til projektområdet i forbindelse med kontrol.
11. Der skal være den adgang til projektområdet, der er nødvendig for at kunne opfylde betingelser vedrørende vedligeholdelse af anlæg.
12. Den naturtype og tilstand, der dannes som følge af de bestemmelser, der tinglyses i medfør af nærværende bekendtgørelse, er ikke omfattet af undtagelsesreglen (1-årsreglen) i § 2, stk. 1 og 3, i bekendtgørelse nr. 1786 af 16. december 2015 om beskyttede naturtyper eller senere bestemmelser, der måtte afløse de nævnte bestemmelser.
13. Den, NaturErhvervstyrelsen bemyndiger dertil, skal have adgang til arealer i projektområdet i forbindelse med målinger af effekten af projektet på klimaet, vandmiljøet og naturen, herunder til at tage jord- og vandprøver.

NaturErhvervstyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere fra nr. 3, 8, og 9, 1. punktum.

Tilladelser fra offentlige myndigheder

På udbetalingstidspunktet skal du sammen med udbetalingsanmodningen sende de nødvendige tilladelser til projektet fra offentlige myndigheder. Det kan være i form af kopi af de nødvendige dele af tilladelsen, fx miljøgodkendelsen, eller en erklæring fra kommunen om at de nødvendige tilladelser er opnået.

Tilskuddet kan ikke udbetales, før denne dokumentation foreligger. Det gælder også ved anmodning om rateudbetaling.

Tilladelsen må ikke være givet for en begrænset tidsperiode.

Særskilt regnskabssystem eller særlig regnskabskode

Du skal sikre, at de projektrelaterede udgifter og indtægter enten bogføres med en særlig kode i dit regnskabssystem eller på særskilte konti i et separat regnskabssystem, der omfatter samtlige transaktioner vedrørende projektet. Samtlige fakturaer skal kunne genfindes entydigt på denne konto.

Oplysningspligt

Hvis vi forlanger det, skal du i hele perioden, hvor betingelser for tilsagn om tilskud skal opfyldes, afgive en erklæring til os om, hvorvidt betingelserne for tilsagn om tilskud fortsat opfyldes. Du har også pligt til at give os skriftlig meddelelse om forhold, der kan medføre bortfald eller tilbagebetaling af tilskuddet.

17. Sådan skal du informere offentligheden om dit projekt

Det er et krav i EU-reglerne⁵, at du som tilsagnshaver, skal oplyse offentligheden om projekter, der får støtte under LDP. Det kalder vi ”skiltning”. Vær opmærksom på, at der er forskellige krav til forskellige typer af projekter.

I det følgende kan du læse mere om, hvornår og hvordan du skal informere om dit projekt, og den støtte du har modtaget. I afsnit 30. *Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud* kan du læse om nedsættelse af dit tilskud, hvis du ikke skilter korrekt.

Skiltning i løbet af projektperioden

Projekter hvor støtten til projektet overstiger 375.000 kr.

Hvis vi udbetaler støtte til en investering, fx tjenesteydelser, fysiske genstande, infrastruktur eller bygge- og anlæg, og den samlede offentlige støtte (EU og national), som vi udbetaler hertil, er på mere end 375.000 kr., skal du i løbet af projektperioden opsætte mindst én plakat (minimumstørrelse A3) eller et skilt / en plade med information om projektet. Plakaten eller skiltet / pladen skal du sætte op et sted, der er klart synligt for offentligheden.

Se i afsnittet Generelle krav til alle former for skiltning nedenfor, hvilke krav der stilles til pladen, plakaten eller skiltets indhold.

Støtten til infrastruktur eller bygge- og anlægsarbejde overstiger 3.750.000 kr.

Hvis den samlede offentlige støtte (EU og national), som vi udbetaler til infrastruktur eller bygge- og anlægsarbejde, er på mere end 3.750.000 kr., skal du i løbet af projektperioden have et skilt med oplysning om finansieringen af projektet. Skiltet skal være af betydelig størrelse og sættes op på et sted, som er klart synlig for offentligheden. Størrelsen er afhængig af forholdene, men skal dog være mindst A3 størrelse.

Se i afsnittet Generelle krav til alle former for skiltning nedenfor, hvilke krav der stilles til skiltets indhold

Du skal informere på din erhvervmæssige hjemmeside

Hvis du har et websted til erhvervmæssig brug, skal du i løbet af projektperioden informere om støtten fra Den Europæiske Landbrugsfond for udvikling af landdistrikterne. En erhvervmæssig hjemmeside er en hjemmeside med et kommercielt formål som fx salg af kød eller reklame for en gårdbutik i tilknytning til din bedrift. Kravet gælder kun, hvis der er en direkte sammenhæng mellem hjemmesiden, og projektet der gives støtte til. Følgende krav gælder for websteder til erhvervmæssig brug:

- Websteder til erhvervmæssig brug skal have en kort beskrivelse af projektet med formål og resultater.

- På websteder skal der være et link til: EU-kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne http://ec.europa.eu/agriculture/index_da.htm

Informationen skal ligge på hjemmesiden fra projektperiodens start frem til, at du har modtaget slutudbetaling, så vi kan tjekke, at du har informeret korrekt i projektperioden, inden vi udbetaler.

Se i afsnittet Generelle krav til alle former for skiltning nedenfor, hvilke krav der stilles til skiltningen på hjemmesider.

Skiltning efter projektperioden

Støtten til fysisk genstand, infrastruktur eller bygge- og anlægsarbejde overstiger 3.750.000 kr.

Hvis den samlede offentlige støtte (EU og national), som vi udbetaler, er på mere end 3.750.000 kr., og der gives støtte til enten:

- køb af en fysisk genstand
- finansiering af infrastruktur eller
- bygge- og anlægsprojektgælder følgende krav til skiltning:

Du skal sætte en plade eller en tavle af permanent karakter op. Pladen/tavlen skal være af betydelig størrelse og sættes op på et sted, som er klart synlig for offentligheden. Størrelsen er afhængig af forholdene, men skal dog være mindst A3 størrelse. Pladen eller tavlen af permanent karakter skal opretholdes, der hvor du har placeret den, i fem år. De fem år regnes fra tidspunktet, hvor du modtog slutudbetaling.

Derudover skal du være opmærksom på, at pladen/tavlen skal være sat op senest tre måneder efter udløbet af projektperioden.

Se i afsnittet Generelle krav til alle former for skiltning nedenfor, hvilke krav der stilles til pladens/tavlens indhold.

Skiltning i løbet af - og efter projektperioden i kommunikationsmateriale

Informations- og kommunikationsmateriale, herunder publikationer, web samt anden elektronisk information mv.

Ud over, at du kan være forpligtet til at opsætte en plakat/tavle/oplysningsskilt eller informere på din erhvervsmæssige hjemmeside mv. i forbindelse med projektet, gælder der også krav for skiltning på dit informations- og kommunikationsmateriale. Kravet gælder kun, hvis der er en sammenhæng mellem hjemmesiden, informations- og kommunikationsmateriale og projektet.

På publikationer, som fx forundersøgelsesrapporter, brochurer, foldere, nyhedsbreve, plakater og flyers, skal EU logo, Miljø- og Fødevareministeriets logo og teksten placeres på titelbladet. På websteder skal disse logoer og tekst placeres på forsiden, med mindre det er mere relevant at placere på en underside.

På alt informations- og kommunikationsmateriale, der omhandler projektet, skal du oplyse om tilskuddet med angivelse af logoer og tekst som beskrevet nedenfor under ”generelle krav til alle former for skiltning”.

- På websteder skal der være et link til: EU-kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne http://ec.europa.eu/agriculture/index_da.htm

Se i afsnittet Generelle krav til alle former for skiltning nedenfor, hvilke krav der stilles til kommunikationsmaterialets indhold.

Generelle krav til alle former for skiltning

Specifikationer for alle plakater/ oplysningsskilte/ plader/ tavler/ websteder

De pågældende plakater / oplysningsskilte / plader / tavler/ websteder m.v., skal indeholde disse oplysninger, som skal fylde mindst 25 procent:

- Den Europæiske Unions logo (EU-flag).
- Miljø- og Fødevareministeriets logo.
- Følgende tekst: ”Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne: Danmark og Europa investerer i landdistrikterne”.
- Titlen på projektet og en kort beskrivelse af projektets formål.

Såfremt din hjemmeside er erhvervsmæssig og har en tilknytning til projektet, som beskrevet i punktet ”Du skal informere på din erhvervsmæssige hjemmeside” gælder kravet, at oplysningerne skal fylde mindst 25 procent af siden, hvor du informerer om projektet. For andet informations- og kommunikationsmateriale er det ikke et krav, at oplysningerne skal fylde 25 procent, og det er heller ikke nødvendigt at anføre titlen på projektet og en beskrivelse af projektets formål.

Tekst og logo finder du på vores hjemmeside i Tilskudsguide

<http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen og følger linket:

<http://naturerhverv.dk/tvaergaende/eu-reformer/landbrugsreformen-2014-2020/landdistriktsprogrammet-2014-2020/krav-til-information-om-tilskud-skiltning/>

Placering af plakaten / oplysningsskiltet / pladen / tavlen

Du skal placere plakaten / oplysningsskiltet / pladen / tavlen på et sted, der er klart og synligt for offentligheden, fx ved indgangen til en bygning.

Hvis du placerer skiltet udendørs, skal du sørge for, at anvende vejrbestandigt materiale, så skiltet ikke ødelægges af vind og vejr.

Du skal ved udbetalingen dokumentere, at du har skiltet korrekt

Du skal sende fotodokumentation for, at du har skiltet korrekt, når du søger om udbetaling. Dokumentationen består af to fotos:

- ét der viser, hvad der står på skiltet og
- ét der viser, hvor skiltet er placeret.

Når du søger om udbetaling, skal du sende dokumentation for, at du har skiltet korrekt i løbet af projektperioden.

Hvis du er omfattet af kravet om permanent skiltning efter projektperioden, skal du ved anmodning om slutudbetaling også indsende dokumentation for, at den permanente plade/tavle er opsat.

Hvor længe skal du beholde plakaten/skiltet/pladen mv.?

Hvis du er omfattet af kravene om skiltning i løbet af projektperioden, kan plakaten/skiltet mv. tages ned, når projektperioden er slut.

Det kan forekomme, at de indsendte fotos ikke er tilstrækkelig tydelige eller taget sådan, at vi ikke kan konstatere, om du har skiltet korrekt. Vi anbefaler derfor at lade skiltet hænge, til du har modtaget slutudbetaling, så du kan dokumentere, at du har skiltet korrekt.

Pladen eller tavlen af permanent karakter skal opretholdes, der hvor du har placeret den, i fem år. De fem år regnes fra tidspunktet, hvor du modtog slutudbetaling.

Der kan være krav om skiltning enten i projektperioden eller både i projektperioden og i opretholdelsesperioden. Herunder ses en skematisk oversigt over krav om skiltning afhængigt af den samlede projektsum.

+ = krav om skiltning

÷ = intet krav om skiltning

MIDLERTIDIGT I PROJEKTPERIODEN:

375.000. kr. og under (<50.000 euro):

Midlertidigt i projektperioden	Skilt/Plade	Plakat (mindst én, minimumsstørrelse A3)	Hjemmeside
Varekøb (Investeringsprojekt)	÷	÷	+
Tjenesteydelser	÷	÷	+
Bygge/Anlæg Infrastruktur	÷	÷	+

Over 375.000. kr. til 3.750.000.kr. (>50.000 euro men <500.000 euro):

Midlertidigt i projektperioden	Skilt/Plade*	Plakat (mindst én, minimumsstørrelse A3)*	Hjemmeside
Varekøb (Investeringsprojekt)	+	+	+
Tjenesteydelser	+	+	+
Bygge/Anlæg	+	+	+

Infrastruktur			

*) Enten skilt/plade eller plakat

Over 3.750.000. kr. (>500.000 euro):

Midlertidigt i projekt-perioden	Skilt (af betydelig størrelse)	Plakat (mindst én, minimumsstørrelse A3)	Hjemmeside
Varekøb (Investeringsprojekt)	***	***	+
Tjenesteydelser	***	***	+
Bygge/Anlæg Infrastruktur	+	÷	+

**) Enten skilt/plade eller plakat

PERMANENT I OPRETHOLDELSESPERIODEN:

Over 3.750.000. kr. (>500.000 euro):

Permanent i opretholdelsesperioden	Plakat (mindst én, minimumsstørrelse A3)	Plade/Tavle (af betydelig størrelse)	Hjemmeside
Varekøb (Investeringsprojekt)	÷	+	÷
Tjenesteydelser	÷	÷	÷
Bygge/Anlæg Infrastruktur	÷	+	÷

18. Særligt om opretholdelse af projektet og opbevaring af dokumentation

Skriftligt og elektronisk materiale

Hvis projektet omfatter udarbejdelse af artikler og andet skriftligt eller elektronisk materiale, skal du opbevare dette materiale i fem år fra slutudbetaling.

Udstyr og investeringer

Hvis du har fået tilskud til etablering af et lavbundsprojekt, skal du opretholde projektet i en periode på fem år fra slutudbetaling af tilskud. Du skal også opbevare evt. udstyr i fem år fra slutudbetaling af tilskud.

Hvis udstyret går i stykker inden for projektperioden, skal det repareres for din regning. Er det ikke muligt at reparere det pågældende udstyr, skal du erstatte det for egen regning.

Hvis udstyret går i stykker efter projektperioden, men inden for 5-årsperioden, og der ikke længere er brug for genstanden, vil vi normalt ikke forlange, at genstanden erstattes, men den skal stadig opbevares.

Fakturaer og betalingsdokumentation

Du skal opbevare faktura og dokumentation for betaling af dine udgifter i projektet i fem et halvt år efter datoen for slutudbetaling af tilskud.

Hvis du erstatter defekt udstyr, skal du endvidere opbevare faktura og dokumentation for betaling i fem et halvt år efter datoen for slutudbetaling af tilskud.

Hvis du er i tvivl, kan du kontakte os.

19. Besked om afgørelse om tilsagn

Når vi har behandlet din ansøgning og truffet beslutning om, hvorvidt du får tilsagn om tilskud eller afslag til dit projekt, sender vi afgørelsen til dig.

Hvis du får tilsagn om tilskud til dit projekt, sender vi et tilsagnsbrev. Tilsagnet indeholder et budget over de godkendte, tilskudsberettigede udgifter samt en oversigt over betingelser.

Hvis du får delvist tilsagn om tilskud til dit projekt, indeholder tilsagnet desuden begrundelser (inkl. henvisning til lovgrundlag) for de dele af projektet, som vi ikke har fundet tilskudsberettiget, samt en klagevejledning.

Hvis du får afslag til dit projekt, sender vi et afslagsbrev med begrundelser (inkl. henvisning til lovgrundlag) for afslaget samt en klagevejledning.

20. Projektperioden

Projektperioden begynder den dag du har indsendt en ansøgning om tilsagn om tilskud til NaturErhvervstyrelsen.

Projektperioden er som udgangspunkt 2 år for forundersøgelsesprojekter og 4 år for etableringsprojekter. Vi fastsætter projektperioden i tilsagnet, herunder start- og slutdato.

Du kan søge om at ændre projektets slutdato. Se afsnit 22. Ændring af projektet.

21. Klageadgang

Du kan klage skriftligt over NaturErhvervstyrelsens afgørelser under lavbundsordningen senest fire uger fra den dag, du modtog afgørelsen.

Du sender klagen til NaturErhvervstyrelsen med e-mail til: erhverv@naturerhverv.dk.

Du kan bruge klageskemaet, som du finder på vores hjemmeside www.naturerhverv.dk.

Med mindre, vi finder grundlag for at genoptage sagen og træffe ny afgørelse, sender vi klagen sammen med vores kommentarer videre til Klagecenter for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, som træffer afgørelse i sagen.

Modtager vi klagen for sent, vil den som udgangspunkt ikke blive behandlet.

Afgørelser truffet af Klagecenter for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri kan ikke indbringes for anden offentlig myndighed.

22. Ændring af projektet

Du kan søge om ændring af et projekt vedrørende:

- Forlængelse af projektperioden.
- Ændring af projektindholdet.
- Ændring af budgettet.

Du skal søge om ændring af projektet hos NaturErhvervstyrelsen for alle ændringstyper.

Du skal sende din ansøgning om ændring via Miljø- og Fødevareministeriets Tast selv-service. I Tast selv-service skal du finde dit seneste indsendte ansøgningsskema og rette i dette. Herefter genfremsender du skemaet med ændringerne. Din beskrivelse af, begrundelse for og bemærkninger til ændringen skal du skrive i bemærkningsfeltet eller uploade under fanen *Bilag*. Link til Tast selv-service finder du på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen. Her finder du også links til vejledning i brug af Tast selv-service.

Din ansøgning om ændring skal være modtaget i NaturErhvervstyrelsen senest to måneder før den dato, hvor projektet senest skal være afsluttet, og din ansøgning om ændring skal være begrundet.

Ansøgning om forlængelse af projektperioden skal være modtaget i NaturErhvervstyrelsen senest 10 dage før projektperioden udløber. Du kan derfor ikke få godkendt en ændring, som vi modtager efter projektperiodens udløb.

Alle ændringer skal godkendes af NaturErhvervstyrelsen, inden du sætter ændringen i gang. Det betyder også, at vi ikke kan godkende ændringer med tilbagevirkende kraft. Du skal derfor hele tiden være opmærksom på, om projektet forløber, som det skal, eller om du har behov for at søge om at ændre projektet, så ændringerne kan iværksættes fremadrettet efter vores godkendelse.

Vi kan godkende dit ønske om at ændre projektet på betingelse af, at ændringen efter vores vurdering er i overensstemmelse med projektets formål.

Når vi har behandlet din ansøgning om ændring og truffet afgørelse, meddeler vi dig afgørelsen.

Forlængelse af projektperioden

Din ansøgning om forlængelse af projektperioden skal indeholde følgende oplysninger:

- Kort redegørelse for årsagen til, at projektet er forsinket og ikke kan gennemføres inden for fristen i tilsagnsbrevet.
- Angivelse af dato for, hvornår projektet kan afsluttes.
- Begrundet redegørelse for, hvordan projektet realistisk kan gennemføres inden for den forlængede periode.

Ændring af projektindholdet

Din ansøgning om at ændre projektets indhold, skal indeholde følgende oplysninger:

- Begrundelse for ændringen.
- Beskrivelse af ændringen.
- Beskrivelse af, hvad ændringen betyder for projektet.
- Ved ændring af projektgrænser, medsend da kort over ændringerne.

Ændring af budgettet

Hvis du ikke har søgt om budgetændring, vil vi ved udbetaling af tilskud kunne godkende en forhøjelse af de enkelte omkostningsarter med maksimalt 10 pct. Tilskuddet kan dog ikke forhøjes.

Du skal søge om budgetændring, hvis du ønsker at forhøje en eller flere omkostningsarter med mere end 10 pct., og du ønsker en omfordeling af budgettet, så en anden omkostningsart reduceres. Du skal derfor ikke søge om budgetændring, hvis du ikke har behov for denne omfordeling i budgettet.

Ved en omkostningsart forstås:

- Hver af de fem lønkategorier er hver især en omkostningsart.
- Hver udgift til konsulentbistand er hver især en omkostningsart.
- Undersøgelser - indeholdende alle udgifter til undersøgelser - er en omkostningsart.
- Information og møder – indeholdende alle udgifter til information og møder – er en omkostningsart.
- Anlægsarbejde – indeholdende alle udgifter til anlægsarbejde – er en omkostningsart.
- Tinglysning – indeholdende alle udgifter til tinglysning af deklaration om lavbundsprojekt – er en omkostningsart.
- Posten, der indeholder alle andre omkostninger, er en omkostningsart.

Din ansøgning om budgetændring skal indeholde følgende oplysninger:

- Begrundelse for ændringen.
- Et nyt budget.
- Eventuelt nye tilbud.

Du skal være opmærksom på, at hvis timesatsen for **konsulentbistand** forhøjes i forhold til den godkendte timesats i tilsagnet, skal du altid søge om en budgetændring, uanset størrelsen af ændringen.

Eksempel på konsekvens, hvis du ikke søger om budgetændring:			
Omkostningsart	Det godkendte budget jf. tilsagnsbrev	De faktiske betalte udgifter	Godkendte udgifter, + evt. op til max 10 pct.
Løn til personale, lønkategori 2	50.000	90.000	55.000
Løn til personale, lønkategori, 3	250.000	350.000	275.000
Anlægsudgifter	590.000	460.000	460.000
Analyser	5.000	5.000	5.000
I alt	895.000	905.000	795.000
Eksemplet viser, at der er godkendt et budget på 895.000 kr., men de faktiske udgifter endte på 905.000 kr. Samtidig er udgifterne for de fleste omkostningsarter ændret betydeligt (mere end 10 pct.) ift. tilsagnet. Da der ikke er søgt om budgetændring, vil vi maksimalt kunne godkende udgifter for 795.000 kr., fordi vi kun kan godkende ændringer op til max 10 pct. for den enkelte omkostningsart.			

23. Overdragelse af tilsagn

Vi kan efter ansøgning tillade, at tilsagnet overdrages til en anden projektansvarlig. Det er en betingelse, at den nye ansøger selvstændigt ville kunne opnå tilsagn om tilskud. Den, der får overdraget tilsagnet, overtager alle rettigheder og forpligtelser efter tilsagnet.

Den oprindelige tilsagnshaver skal sende et udfyldt overdragelseskema, og en begrundet ansøgning om tilladelse til at overdrage tilsagnet til en anden. Skemaet skal sendes til NaturErhvervstyrelsen. Du finder skema til ansøgning om overdragelse af projekt på vores hjemmeside naturerhverv.dk i Tast selv-service.

Din ansøgning om ændring af tilsagnshaver skal sendes hurtigst muligt og skal være modtaget i NaturErhvervstyrelsen straks efter, den kommende, nye tilsagnshaver har underskrevet overdragelseskemaet. Vi kan ikke godkende overdragelsen med tilbagevirkende kraft.

24. Afslutning af projekt

Når projektets aktiviteter er gennemført i overensstemmelse med betingelserne i tilsagnet, kan du søge om slutudbetaling af tilskuddet.

Afsyning

I forbindelse med behandling af din ansøgning om slutudbetaling af tilskud til etablering, vil projektet blive afsynet, hvilket betyder, at vi besøger stedet, hvor projektet er gennemført.

Afsyningen skal sikre, at projektet er fuldført i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for tilsagnet. Det vil sige, at indkøb af maskiner/udstyr/inventar og installeringen af maskiner og udstyr skal være i overensstemmelse med de tekniske beskrivelser i den godkendte ansøgning om tilsagn om tilskud, eller senere godkendte ændringer.

Vi kan først gennemføre slutudbetalingen, når vi har afsynet projektet.

Slutrapport

Når projektet er gennemført, skal du sende en slutrapport til os samtidig med din ansøgning om slutudbetaling.

Det er en betingelse for slutudbetaling, at vi har modtaget og godkendt din slutrapport.

Din slutrapport skal udarbejdes på det samme skema, som du bruger til din anmodning om slutudbetaling af tilskud. Skemaet findes i Tast selv-service, som kan tilgås via vores hjemmeside www.naturerhverv.dk.

I slutrapporten skal du bl.a. oplyse 1) de effekter, du forventede på ansøgningstidspunktet (se ansøgnings-skemaet), 2) de effekter, der reelt er skabt ved afslutning af projektet, og 3) de effekter, der yderligere forventes fremadrettet efter afslutning af projektet, som følge af projektet.

De parter, der samarbejder i projektet, skal underskrive slutrapporten.

Udtalelse fra Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning om gennemført projekt

Din anmodning om udbetaling skal være vedlagt en udtalelse fra Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning om, at projektet (forundersøgelse eller etablering) er gennemført i overensstemmelse med tilsagnets indhold.

Du finder skema til anmodning om udtalelse om gennemført projekt på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen eller på Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings hjemmeside www.vandprojekter.dk.

25. Udbetaling af tilskud

I dette afsnit beskrives nogle få emner vedrørende udbetaling af tilskud. Du kan læse mere om udbetaling af tilskud i vejledningen, som findes på vores hjemmeside i Tilskudsguide

<http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen. Det er vigtigt at læse udbetalingsvejledningen allerede i forbindelse med, at du søger om tilsagn om tilskud.

Rater

For etableringsprojekter kan du få udbetalt tilskuddet i to rater, hvor anden rate udgør slutudbetalingen. Du bestemmer selv, om du vil have udbetalt tilskuddet i én eller to rater. Den enkelte rate skal udgøre mindst 20 pct. af det samlede tilsagnsbeløb (tilskud).

Den procentvise beregning sker ud fra de tilskudsberettigede udgifter for raten. Hvis du fx i første rate søger om at få udbetalt 25 pct. af det samlede tilskud, og vi kun kan godkende udgifter svarende til, at rateudbetalingen udgør 15 pct. af tilskuddet, vil du få afslag på din ansøgning om rateudbetaling, da raten ikke udgør mindst 20 pct. af tilskuddet.

Hvis du ønsker udbetaling i to rater, betyder kravet også, at den første rate højst må udgøre 80 pct. af det samlede tilskud, så slutudbetalingen kan udgøre mindst 20 pct. af det samlede tilskud.

Udbetalingsskema

Når du søger om udbetaling af tilskud, skal du bruge et særligt skema.

Du finder skema til anmodning om udbetaling af tilskud på Miljø- og Fødevareministeriets Tast selv-service på vores hjemmeside www.naturerhverv.dk.

Fuld bilagskontrol

Når du søger om udbetaling af tilskud, skal du vedlægge alle udgiftsbilag og dokumentation for betaling.

Krav til faktura

En faktura skal indeholde:

- Tilsagnshavers navn og adresse.
- Fakturaudsteders navn, adresse og CVR-nr. (eller CPR-nr. hvis CVR-NR. ikke findes).
- Fakturadato.
- Beskrivelse af leverancen, inkl. mængde og art af de leverede varer, så det er muligt at se sammenhængen til projektet, der er givet tilsagn til.
- Betalingsdato og betalingsinformation.
- Momsgrundlaget, dvs. beløb ekskl. moms, momsbeløbet, beløb inkl. moms.
- Eventuelle rabatter og prisnedslag.

Det er afgørende for udbetaling, at faktura er udstedt til tilsagnshaver.

Modregning

Hvis NaturErhvervstyrelsen har restancer på lavbundsordningen eller på andre af vores ordninger, kan det blive modregnet ved udbetaling af tilskud under lavbundsordningen.

Nemkonto

Vi overfører tilskuddet til din Nemkonto.

Indberetning af tilskud til SKAT

Vi indberetter det udbetalte tilskud til skattemyndighederne. Med hensyn til afklaring af skattemæssige konsekvenser anbefaler vi, at du selv tager kontakt til SKAT.

26. Sagsbehandlingstid

Vores tværgående mål for projektstøtteordningerne er, at vi meddeler svar (tilsagn eller afslag) til 75 pct. af ansøgningerne om tilsagn om tilskud senest tre måneder fra ansøgningsfristens udløb, hvis sagen er fuldt oplyst.

Vi oplyser yderligere om den forventede sagsbehandlingstid på den konkrete ordning på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen.

27. Evaluering efter projektets afslutning

NaturErhvervstyrelsen evaluerer effekten af projekterne, og du skal evt. efter projektets afslutning medvirke ved evaluering af projektet. Oplysningerne skal være nødvendige for at kunne overvåge og evaluere Landdistriktsprogrammet, navnlig med hensyn til at opfylde specifikke mål og prioriteter.

28. Projektet opgives

Hvis du ikke gennemfører projektet, skal du hurtigst muligt oplyse NaturErhvervstyrelsen om det. Hvis projektet opgives, efter at første rate er udbetalt, vil det udbetalte beløb blive krævet tilbagebetalt. Ved opgørelse af tilbagebetalingskrav tillægges der renter i overensstemmelse med renteloven. Rentetillægget udgør dog mindst 50 kr.

29. Kontrol på stedet

NaturErhvervstyrelsen foretager kontrol på stedet i forbindelse med administration af ordningen.

Vi udfører den fysiske kontrol samt efterfølgende kontrol i opretholdelsesperioden.

Vi kan til brug for kontrollen indhente oplysninger fra andre offentlige myndigheder i nødvendigt omfang i overensstemmelse med Lov om Landdistriktsfonden § 10.

For at kunne gennemføre kontrollen har vi eller andre personer med bemyndigelse dertil, mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til lokaliteter, der ejes eller drives af dig som tilsagnshaver. Dette

gælder også adgang til regnskaber, forretningsbøger, udbudsmateriale m.v., herunder også materiale, der opbevares i elektronisk form, og anden relevant dokumentation.

Du skal yde den nødvendige vejledning og hjælp ved kontrollens gennemførelse. Du skal sikre, at kontrolmyndigheden har adgang til at besigtige projektet i forbindelse med kontrol.

30. Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud

Helt eller delvist bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud

Vi træffer afgørelse om helt eller delvist bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud, hvis:

- Du har givet urigtige eller vildledende oplysninger eller fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse
- Du tilsidesætter din oplysningspligter efter landdistriktslovens § 8 og § 9, stk. 2.
- Hele projektet eller væsentlige dele af projektet ikke gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet
- Et eller flere kriterier for støtteberettigelse ikke er opfyldt, se afsnit 16. *Betingelser for tilsagn om tilskud.*

I tilfælde af tilbagebetalingskrav vil der blive pålagt renter, som beregnes fra tidspunktet for meddelelse af tilbagebetalingskravet med den rentesats, der er fastsat i renteloven.

I tilfælde af grove misligholdelser kan straf komme på tale, jf. landdistriktslovens § 12.

Nedsættelse af tilskudsberettigede udgifter

Vi udbetaler kun tilskud til udgifter, der er givet tilsagn til. Vi fratrækker udgifter, der ikke er godkendt i tilsagnet eller i senere projektændringer. Hvis det beløb, du ansøger om, overstiger det beløb, du er berettiget til med under 10 pct., udbetaler vi det beløb, som det fremgår at dit tilsagnsbrev, du er berettiget til, hvis alle øvrige betingelser er opfyldt.

Hvis det beløb, du ansøger om, overstiger det beløb, du er berettiget til, med 10 pct. eller mere, risikerer du en nedsættelse af dit tilskud. Nedsættelsen udgør forskellen mellem det beløb, du ansøger om, og det beløb du er berettiget til. Det er derfor vigtigt, at du sætter dig ind i de gældende regler, herunder betingelserne for dit tilsagn. Se nedenstående eksempel på hvordan vi nedsætter dit tilskud, hvis du ansøger om udbetaling af tilskud til udgifter, der overstiger dit støtteberettigede beløb med 10 pct. eller mere.

Bemærk, hvis du kan godtgøre, at du ikke selv er skyld i at have anmodet om for stort tilskud, skal udbetalingen ikke nedsættes.

Eksempler på nedsættelse af tilskud - hvis du ansøger om mere end 10 pct. af, hvad du er tilskudsberettiget til:

Eksempel 1:

Du ansøger om en udbetaling på 1.200 kr., men vi godkender kun de 1.000 kr. som tilskudsberettiget. Forskellen mellem det ansøgte og tilskudsberettigede beløb er 200 kr. og udgør $(200/1.000 \times 100)$ 20 pct., hvilket er mere end 10 pct. af det tilskud, vi kan udbetale. Vi reducerer derfor din udbetaling med forskellen, og fratrækker yderligere differencebeløbet på 200 kr. Din ansøgning om 1.200 kr. bliver dermed nedsat med i alt 400 kr., således at du kun får udbetalt $(1.200 - 200 - 200)$ 800 kr.

Eksempel 2:

Du ansøger om en udbetaling på 40.000 kr., hvoraf 32.000 kr. er tilskudsberettigede udgifter ekskl. moms, og 8.000 kr. udgør moms. De 8.000 kr. i moms er ikke tilskudsberettiget, da momsen refunderes fra SKAT. I dette tilfælde udgør differencen på 8.000 kr. $(8.000/32.000 \times 100)$ 25 pct., dvs. mere end 10 pct. Først reduceres din udbetalingsansøgning til det beløb, der er støtteberettiget, i dette tilfælde $(40.000 - 8.000)$ 32.000 kr. Oveni reduktionen tillægges en nedsættelse svarende til det beløb, ansøgningen blev reduceret med, i dette tilfælde yderligere 8.000 kr. Din ansøgning på oprindeligt 40.000 kr. resulterer derfor i en udbetaling af tilskud på $(40.000 - 8.000 - 8.000)$ 24.000 kr.

Eksempel 3:

Du ansøger om en udbetaling på 2.000.000 kr., men kun de 1.800.000 kr. er tilskudsberettigede udgifter. Du har altså ansøgt om 200.000 kr. til udgifter, der ikke er tilskudsberettigede. Det kunne fx være til materialer, som du ikke har fået godkendt i tilsagnet. I dette tilfælde udgør differencen på 200.000 kr. til en ansøgning på $(200.000/1.800.000 \times 100)$ 11 pct. mere, end hvad du har ret til, hvilket er mere end 10 pct. Først reduceres din udbetalingsansøgning til det beløb, der er støtteberettiget, i dette tilfælde 1.800.000 kr. Oven i reduktionen tillægges en nedsættelse, svarende til det beløb ansøgningen blev reduceret med, i dette tilfælde yderligere 200.000 kr. Din ansøgning på oprindeligt 2.000.000 kr. resulterer dermed i en udbetaling af tilskud på $(2.000.000 - 200.000 - 200.000)$ 1.600.000 kr.

Nedsættelse af tilskud ved overtrædelse af forpligtelser

Vi kan opretholde tilsagnet og foretage en nedsættelse af tilskuddet, hvis en eller flere forpligtelser ikke er overholdt.

Ved overtrædelse af en eller flere forpligtelser vil tilskuddet blive nedsat ud fra en vurdering af alvor, omfang og varighed af overtrædelsen, og om der er tale om gentagelse.

Overholder du ikke en eller flere forpligtelser, kan det være så alvorligt, at tilsagnet bortfalder.

Vurdering af alvor, omfang, varighed og gentagelse

Hvis du overtræder forpligtelserne i dit tilsagn, kan det medføre, at NaturErhvervstyrelsen nedsætter dit tilskud. Der kan også være tale om så alvorlig en overtrædelse, at tilsagnet bortfalder. Overtrædelsen bliver vurderet i forhold til:

- alvor

- omfang
- varighed og
- gentagelse

Alvor og varighed

Spørgsmålet, om hvor alvorlig overtrædelsen er, afhænger især af overtrædelsens konsekvenser i forhold til formålet med ordningen. Overtrædelsens varighed afhænger navnlig af, hvor længe virkningerne af overtrædelsen gør sig gældende. For projekttilskudsordninger vurderes alvor og varighed at være sammenhængende.

Omfang

Hvor omfattende overtrædelsen er, afhænger især af, hvilken virkning, overtrædelsen har på det enkelte projekt som helhed. Omfanget ses for så vidt muligt for de enkelte dele af projektet i forhold til tilsagnet.

Gentagelse

Om en overtrædelse er gentagende afhænger af, om der er fastslået en lignende overtrædelse hos tilsagnshaver i løbet af de sidste fire år fra overtrædelsen bliver konstateret eller i løbet af hele programperioden 2014-2020. NaturErhvervstyrelsen ser også på, om overtrædelsen er sket af dig i samme eller en lignende foranstaltning i programperioden 2007-2013. Hvis der konstateres gentagelse, betyder det, at sanktionsprocenten forhøjes.

Beregning af nedsættelse af tilskud

NaturErhvervstyrelsen beregner en procentsats for nedsættelse af tilskuddet på baggrund af din overtrædelse af forpligtelser fastsat i dit tilsagn.

Omfanget fastlægges som forholdet mellem overtrædelsens størrelse og projektstørrelsen, for eksempel manglende areal i forhold til det samlede areal anført i tilsagnet.

For at fastlægge alvoren og varigheden af overtrædelsen, bruges vægtningskategorier. Vægtningskategorierne er inddelt i syv kategorier jf. tabel 1. Vægtningskategorierne er med til at mildne sanktionerne.

Tabel 1: Vægtningskategori for alvor og varighed

Vægtningskategori	Faktor
Kategori 5	Bortfald
Kategori 4	100
Kategori 3	50
Kategori 2	25
Kategori 1	10
Kategori 0	2
Kategori bagatel	0

Vægtningskategorier for de hyppigste overtrædelser fremgår af afsnit 38. *Bilag 1*, hvor der fremgår en vurdering af overtrædelser af forpligtelse i forhold til formålet med tilskudsordningen. Denne bygger på en faglig vurdering. Vurderingen af en overtrædelse vil dog altid bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde. I kategorien ”bagatel” vil nedsættelsen være på 0 pct. Hvis en overtrædelse vurderes til en kategori 5, vurderes overtrædelserne at være så alvorlig, at den medfører bortfald af tilsagn.

Efter fastlæggelsen af omfanget og alvoren af overtrædelserne beregnes det antal point som hver overtrædelse medfører ud fra nedenstående ligning.

$$\frac{[\text{Overtrædelsens størrelse}] \times [\text{vægtningskategoriens faktor}]}{[\text{projektstørrelse}]} = \text{point}$$

Herefter fastlægges nedsættelsesprocenten idet point inden for et givet interval medfører forskellige nedsættelsesprocenter, jf. tabel 2.

Tabel 2: Vurdering af overtrædelser af forpligtelse i forhold til formålet med tilskudsordningen

Vurdering af overtrædelserne	Point inden for den enkelte kategori	Nedsættelsesprocent på baggrund af samlet vurdering af alvor, omfang og varighed.
Uvæsentlig	< 1	0 %
Meget lidt væsentligt	1<25	10 %
Mindre væsentligt	≥25<50	25 %
Væsentligt	≥50<80	50 %
Meget væsentligt	≥80	100 %

Eksempel 1: Overtrædelse af forpligtelse

Du har fået tilsagn om tilskud til etablering af et lavbundsprojekt på 18 hektar. Ved afsyning viser det sig, at der alene er etableret et lavbundsprojekt på 10 hektar. Du har derfor overtrådt din forpligtelse om at etablere det antal hektar som anført i tilsagnet. Du har ikke søgt en projektændring, men projektet vurderes stadig at være i overensstemmelse med formålet med ordningen, og i øvrigt ville projektet være blevet prioriteret på tilsagnstidspunktet efter de opstillede prioriteringskriterier.

Overtrædelsens omfang består derfor i manglende etablering af 8 hektar ud af 18 hektar. For overtrædelse af forpligtelsen fastsættes alvoren af overtrædelserne i eksemplet til en vægtningskategori 4.

A: Udregning af point med vægtningskategori 4

Etablering af 10 hektar fremfor 18 hektar med vægtningskategori 4 (dvs. 100). Antal af point beregnes således:

$$8 * 100 / 18 = 44,4 \text{ point}$$

Den samlede nedsættelsesprocent af tilskuddet aflæses i tabel 2 til:

$$44,4 \text{ point} \approx 25 \text{ pct.}$$

Nedsættelse af tilskud ved overtrædelse af forpligtelser og generelle betingelser

Overtrædelse af enkelte generelle betingelser og andre forpligtelser medfører nedsættelse og eventuelt tilbagebetaling af tilskud. Dette gælder bl.a. ved manglende overholdelse af tidsfrister, manglende overholdelse af kravet om skiltning, manglende overholdelse af udbudsregler og manglende opretholdelse af projektet.

Manglende overholdelse af tidsfrister

Tidsfrister skal til enhver tid overholdes, hvis du ikke ønsker, at dit tilskud bliver nedsat. NaturErhvervstyrelsen nedsætter tilskuddet som følge af manglende overholdelse af enkelte tidsfrister eksempelvis i forbindelse med indsendelse af udbetalingsanmodning og projektets afslutning.

Ved manglende overholdelse af tidsfristen for projektets afslutning vil der ske en procentuel nedsættelse af det tilskudsberettigede beløb jf. tabel 3.

Tabel 3

Dage for sent afsluttet projektet	Procent nedsættelse af det støtteberettigede beløb
0-30	5 %
31-60	10 %
61-90	15 %
> 90	100 % + bortfald af hele tilsagnet

Udbetalingsanmodning skal indsendes senest 3 måneder efter projektperiodens slutdato. Selvom udbetalingsanmodningen indsendes for sent, gælder det stadig, at du skal have betalt dine udgifter senest 3 måneder efter projektperiodens slutdato og inden indsendelse af udbetalingsanmodning.

For manglende overholdelse af tidsfristen for indsendelse af udbetalingsanmodning vil der pr. kalenderdag ske en procentuel nedsættelse af slutudbetalingen jf. tabel 4.

Tabel 4

Dage for sent indkommet udbetalingsanmodning	Procent nedsættelse af slutudbetalingen
1	1 %
2	2 %
20	20 %
>20	100 % + bortfald af hele tilsagnet

Hvis udbetalingsanmodningen indsendes mere end 20 dage efter fristen, nedsættes tilskuddet med 100 procent og tilsagnet bortfalder.

Eksempel

Hvis du indsender din udbetalingsanmodning 5 dage efter fristen, nedsættes slutudbetalingen med 5 pct. jf. tabel 4.

Ved manglende overholdelse af både tidsfristen for indsendelse af udbetalingsanmodningen og for projektafslutning nedsættes tilskuddet efter bestemmelsen om manglende overholdelse af projektets afslutning.

Manglende overholdelse af kravet om skiltning

Hvis du ikke skilter korrekt, nedsætter vi dit tilskud. Nedsættelsen er 1 pct. af det samlede offentlige tilskud (EU og nationale midler), som vi udbetaler, dog maks. 50.000 kr. Vi trækker beløbet fra dit tilskud, inden vi udbetaler.

Eksempler på ikke korrekt skiltning er, at plakaten / oplysningsskiltet / pladen / tavlen ikke er sat op på et tilstrækkelig synligt sted, teksten er ikke læsbar, EU-logoet mangler eller plakaten ikke er i mindst A3 format. Hvis de påkrævede logoer og tekst ikke er på din hjemmeside, er skiltningen heller ikke korrekt.

Manglende særlig regnskabskode eller særskilt regnskabssystem

Hvis du ikke har en særlig regnskabskode eller et særskilt regnskabssystem til bogføring af de projektrelaterede udgifter, nedsætter vi dit tilskud. Nedsættelsen er 1 pct. af det samlede offentlige tilskud (EU og nationale midler), som vi udbetaler, dog maks. 50.000 kr. Vi trækker beløbet fra dit tilskud, inden vi udbetaler eller vi kræver en tilbagebetaling af tilskud.

Manglende overholdelse af udbudsregler

For manglende overholdelse af reglerne i udbudsloven eller lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren foretages der en forholdsmæssig nedsættelse af tilskuddet, se nærmere i afsnit 15. *Udbudsregler*.

Manglende opretholdelse af projektet

Manglende opretholdelse af dit projekt vil medføre et tilbagebetalingskrav jf. tabel 5.

Tabel 5

Omfang for projektets opretholdelse	Sanktionsprocent (tilbagebetalingsprocent)
Opretholdt i 0 - 35 måneder	80 %
Opretholdt i 35 - 60 måneder	40 %
Opretholdt i > 60 måneder	Ingen sanktion

Manglende opbevaring af dokumenter i fem et halvt år

Hvis du ikke har opbevaret din udbetalingsanmodning og de tilhørende regnskabsbilag i fem et halvt år efter datoen for slutudbetalingen, kræver vi en tilbagebetaling dit tilskud. Vi kræver en tilbagebetaling af dit tilskud på 1 pct. af det samlede offentlige tilskud (EU og nationale midler), som vi udbetaler, dog maks. 50.000 kr.

Udbetaling på uretmæssigt grundlag

Hvis det senere konstateres, at tilskud er udbetalt på uretmæssigt grundlag, kan vi bortfalde tilsagnet og kræve fuld tilbagebetaling eller nedsætte tilskuddet og kræve en del af tilskuddet tilbagebetalt.

31. Straffebestemmelser og svig

Straffebestemmelser

Hvis reglerne i bekendtgørelsen ikke overholdes, kan du efter § 12, stk. 1 i Lov om Landdistriktsfonden straffes med bøde. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) straffeansvar efter reglerne i straffelovens kapitel 5.

Svindel med tilskudsberettigelse eller brug af tilskud

NaturErhvervstyrelsen kontrollerer ansøgninger om tilskud for svig.

’Svig’ er den betegnelse, EU-kommissionen bruger for bevidst misbrug af EU-midler.

Svig defineres i denne sammenhæng som en forsætlig handling, der påvirker retten til tilskud eller omfanget af tilskud. Det kan være ukorrekte erklæringer eller dokumenter, tilsidesættelse af en oplysningspligt eller anvendelse af midler eller investeringer til andet formål, end de var bevilget til.

Omgåelse af betingelserne for tilskud - herunder når ansøgeren kunstigt opdeler sin virksomhed eller bedrift for at få adgang til tilskud - betragtes også som svig.

Svig medfører, at tilskuddet helt eller delvist bortfalder og kan desuden medføre udelukkelse fra mulighed for tilskud⁶, bøde eller i alvorlige tilfælde fængselsstraf⁷.

32. Force majeure

NaturErhvervstyrelsen kan anerkende tilfælde af force majeure og andre ekstraordinære omstændigheder, der forhindrer tilsagnshaver i at gennemføre projektet, og dermed ikke medfører bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud.

Force majeure og ekstraordinære omstændigheder kan navnlig anerkendes i følgende tilfælde:

- En alvorlig naturkatastrofe, der i væsentlig grad berører projektet.
- Ekspropriation, hvis ekspropriationen ikke kunne forudses på dagen for indgivelse af ansøgningen.

Vi kan i ganske særlige tilfælde godkende andre omstændigheder end de ovennævnte som force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder.

Hvis tilsagnshaver ønsker at påberåbe sig force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder, skal dette meddeles NaturErhvervstyrelsen skriftligt senest 15 arbejdsdage efter det tidspunkt, hvor tilsagnshaver er i stand til at gøre det. Meddelelsen skal være vedlagt fyldestgørende dokumentationsmateriale.

Vi kan i forbindelse med behandlingen af spørgsmålet bede om yderligere information. Hvis vi ikke modtager det materiale, vi beder om, vil vi træffe afgørelse om anerkendelse af force majeure på det forelæggende grundlag.

Det er en betingelse for anerkendelse af force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder i konkrete tilfælde, at de indtrufne begivenheder forhindrer tilsagnshaver i at opfylde sine forpligtelser, og at tilsagnshaver ikke, ved en forholdsmæssig indsats, kunne have sikret sig herimod.

33. NaturErhvervstyrelsens brug af data

Oplysninger om projektet vil blive brugt af NaturErhvervstyrelsen til sagsbehandling, administration, tilskudsudbetaling og kontrol.

NaturErhvervstyrelsen har i forbindelse med kontrol mulighed for at indhente oplysninger hos andre offentlige myndigheder i fornødent omfang, herunder med henblik på samkøring og sammenstilling af oplysningerne. Behandlingen af oplysningerne vil ske i overensstemmelse med persondatalovens regler. Oplysninger vil kun blive indhentet, i det omfang det er relevant for den konkrete afgørelse.

Offentliggørelse, bl.a. på internettet

Vi er dataansvarlige, og oplysninger om projektet vil blive brugt til bl.a. sagsbehandling, administration, tilskudsudbetaling og kontrol. Derfor skal du være opmærksom på følgende:

- Oplysningerne kan behandles af danske og europæiske revisions- og undersøgelsesorganer for at værne om EU's finansielle interesser. Endvidere kan de blive brugt til statistik, forskning, planlægning og evaluering.
- Oplysninger om navn, evt. firmanavn, adresse, projekttitel samt størrelse af det modtagne tilsagnsbeløb og det udbetalte tilskudsbeløb vil blive offentliggjort på vores hjemmeside.
- Alle kan anmode om aktindsigt i sager, der behandles af den offentlige forvaltning efter offentlighedsloven, og at der kun er få oplysninger/dokumenter, som er undtaget fra pligten til udlevering efter offentlighedsloven.

Efter Persondataloven har du mulighed for:

- At bede om indsigt i, hvilke oplysninger der behandles i forbindelse med projektet, jf. persondatalovens § 31.
- At kræve at få rettet, slettet eller blokeret oplysninger, der er urigtige eller vildledende, eller på anden måde er behandlet i strid med lovgivningen, jf. persondatalovens § 37.

34. Virkemidler til kompensation af lodsejeren

Den lodsejer, der har arealer, der bliver berørt af et lavbundsprojekt, kan sælge sin jord til staten eller blive kompenseret i form af et tilsagn om 20-årig fastholdelse.

Tilskud til 20-årig fastholdelse af lavbundsprojekter

Når der vælges 20-årig fastholdelse som kompensation indgås en projektaftale mellem den projektansvarlige og lodsejeren. I projektaftalen fastsættes hvilke indgreb, der skal foretages på jorden, og hvordan de fremtidige afvandingsforhold bliver. Den projektansvarlige reserverer i forbindelse med ansøgning om tilskud til anlæg af lavbundsprojekt en økonomisk ramme, der bliver afsat til det 20-årige tilskud til fastholdelse, men lodsejer eller forpagter skal selv efterfølgende søge om det 20-årige tilsagn om tilskud.

Ansøgning indsendes på et særskilt ansøgningsskema af den enkelte lodsejer til NaturErhvervstyrelsen, der meddeler afgørelse om tilsagn.

Ansøgningen skal indsendes senest den 31. august i det kalenderår, hvor projektet forventes afsluttet. Tilsagnsperioden starter 1. september samme år og løber i 20 år. Hvert år i tilsagnsperioden skal lodsejer eller forpagter indsende anmodning om udbetaling af tilskuddet i Fællesskemaet.

Du kan læse mere om tilskud til 20-årig fastholdelse i Vejledning om tilsagn om tilskud til fastholdelse af vådområder, naturlige vandstandsforhold og lavbundsområder, som kan findes på vores hjemmeside www.naturerhverv.dk.

Salg af projektjord til NaturErhvervstyrelsen

Ønsker lodsejeren ikke at beholde sin jord i projektområdet, eller er 20-årig fastholdelse ikke en attraktiv kompensation for lodsejeren, kan projektarealet sælges til NaturErhvervstyrelsen. Styrelsen vil normalt købe arealet i en jordfordeling samtidig med de øvrige lodsejere, der vil sælge. Det er NaturErhvervstyrelsen, der forhandler salgsprisen med lodsejeren og indgår aftalen, normalt en jordfordelingsoverenskomst. Når alle arealer er købt, og der er indgået projektaftaler med de lodsejere, der vil beholde deres arealer og kompenseres med 20-årig fastholdelse, kan du gennemføre anlægsarbejdet og realisere projektet i marken.

Når projektet er realiseret, vil NaturErhvervstyrelsen sælge de erhvervede projektarealer ved offentligt udbud. Arealerne sælges som permanent lavbundsområde med en tinglyst deklaration.

Forkøbsret

Lodsejeren har mulighed for at få forkøbsret til at tilbagekøbe sin projektjord, når NaturErhvervstyrelsen udbyder den. Tilbagekøb skal ske til den højeste pris, der bydes ved udbuddet. NaturErhvervstyrelsen kan afvise budene, hvis en i forvejen fastsat mindstepris ikke opnås ved buddet. Aftale om forkøbsret indgås mellem lodsejeren og NaturErhvervstyrelsen og gælder kun ved første udbudsrunde. Herefter er forkøbsretten bortfaldet.

Erstatningsjord

Uanset om lodsejeren vælger at sælge eller beholde sit projektareal, kan han ønske at erhverve erstatningsjord. Det er NaturErhvervstyrelsen, der søger at tilvejebringe erstatningsjorden, og sælge den videre til lodsejeren typisk i den jordfordeling, der gennemføres for at håndtere alle de nødvendige køb og salg. Erstatningsjorden erhverves af nationale midler uden EU-finansiering, og køb og salg af erstatningsjord skal i princippet gå lige op. Der er således ikke mulighed for via erstatningsjordskontoen at dække et tab på ejendomskøb fx ved nedlæggelse af en ejendom med bygninger og produktionsapparat.

35. Grundbetaling under artikel 32

Selvom arealerne i projektområdet ikke opfylder de almindelige støttebetingelser, kan du i visse tilfælde søge om grundbetaling alligevel.

Dette gælder, hvis

- arealerne indgår i projekter, som gennemfører Vandramme- og/eller Natura 2000 direktiverne eller
- der er meddelt tilsagn om tilskud til 20-årig fastholdelse på arealerne.

I nogle tilfælde vil et lavbundsprojekt kunne medvirke til at implementere fx Vandrammedirektivet. Dette vil bero på en konkret vurdering, som Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning foretager. Mulighed for at anvende artikel 32 er ikke tidsbegrænset, hvis et projekt medvirker til at gennemføre fx Vandrammedirektivet.

Muligheden for at anvende artikel 32 på arealer med tilsagnsforpligtelse er begrænset til den periode, hvor den pågældende landbruger har den relevante forpligtelse, dvs. i den 20-årige tilsagnsperiode.

Du skal være opmærksom på, at arealer kun kan være omfattet af artikel 32, hvis de forhold, der gør, at arealet ikke overholder de almindelige krav til grundbetaling, er en direkte konsekvens af et vand- og naturprojekt eller tilsagnsforpligtelserne på arealet. Der skal desuden være udbetalt retmæssig støtte under ordningen Enkeltbetaling til arealet i 2008.

Du kan finde mere information her:

http://naturerhverv.dk/fileadmin/user_upload/HELP/Quickguides/GrundbetalingArt32.pdf

36. Lovgrundlag

De gældende regler for lavbundsordningen fremgår af:

Danske regler (love og bekendtgørelser)

- Lov om Landdistriktsfonden, lov nr. 1360 af 16. december 2014.
- Bekendtgørelse nr. 1095 af 10. august 2016 om tilskud til naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder.
- Bekendtgørelse nr. 876 af 27. juni 2016 om kriterier mv. for naturprojekter på kulstofrige lavbundsjorder.

EU-regler (forordninger)

- Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1305/2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).
- Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 808/2014 af 17. juli 2014 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1305/2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).
- Rådets forordning nr. 1303/2013 af 17. december 2013 om fælles bestemmelser for den Europæiske Fond for Regional udvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for udvikling af Landdistrikterne og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om generelle bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regional udvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for udvikling af Landdistrikterne og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1083/2006.
- Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 480/2014 af 3. marts 2014 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1303/2013 om fælles bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om generelle bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond
- Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 af 17. december 2013 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik og om ophævelse af Rådets Forordning (EØF) nr. 352/78, (EF) nr. 165/94, (EF) nr. 2799/98, (EF) nr. 814/2000, (EF) nr. 1290/2005 og (EF) nr. 485/2008.
- Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 640/2014 af 11. marts 2014 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 for så vidt angår det integrerede forvaltnings – og kontrolsystem, sanktioner vedrørende direkte betalinger, støtte til udvikling af landdistrikterne og krydsoverensstemmelse.
- Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 809/2014 af 17. juli 2014 om gennemførelsesbestemmelser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 for så vidt angår det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem, foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne og krydsoverensstemmelse.

37. Yderligere oplysninger

Denne vejledning, udbetalingsanmodning, m.m. findes på vores hjemmeside i Tilskudsguide <http://naturerhverv.dk/tilskudsguide/> under lavbundsordningen.

Du er velkommen til at kontakte os, hvis du har spørgsmål på tlf. 33 95 80 00 eller

erhverv@naturerhverv.dk

38. Bilag 1

NaturErhvervstyrelsen kan opretholde tilsagnet og foretage en nedsættelse af tilskud, hvis en eller flere forpligtelser ikke er overholdt. Beregningsmetoden for nedsættelse af tilskud er beskrevet i afsnit 30. *Bortfald af tilsagn og tilbagebetaling eller nedsættelse af tilskud.*

Nedenfor ses en oversigt over, hvordan vægtningskategorier for de hyppigste overtrædelser vurderes. Denne bygger på en faglig vurdering. Vurderingen af en overtrædelse vil dog altid bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde.

Nedenstående oversigt over vægtningskategorier for overtrædelser af forpligtelser er vejledende. Der tages forbehold for, at oversigten ikke er fyldestgørende.

Overtrædelse	Forpligtelse	Vægtning	Dispensation
Det samlede areal er mindre end ansøgt i tilsagn om tilskud	Overensstemmelse med tilsagnet	Kategori 4: Formålet er at etablere lavbundsprojekter på så store arealer som muligt.	Ingen mulighed for dispensation.

Miljø- og Fødevareministeriet

Slotsholmsgade 12

1216 København K

Tel +45 33 92 33 01

fvm@fvm.dk

www.mfvm.dk

NaturErhvervstyrelsen, den 11. august 2016

LENE SØRENSEN

/ Kristina Larsen

- ¹ Bekendtgørelse af lov nr. 1578 af 8. december 2015 om naturbeskyttelse med senere ændringer.
- ² Arter omfattet af de to nævnte bilag til naturbeskyttelsesloven kaldes ofte 'bilag IV-arter', hvor bilag IV refererer til habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter).
- ³ Bekendtgørelse nr. 794 af 24. juni 2016 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.
- ⁴ Cirkulære om Satsregulering pr. 1. januar 2015 for tjenesterejser, Moderniseringsstyrelsen 18. december 2014.
- ⁵ Reglerne om skiltningsforpligtelser under Landdistriktsprogrammet fremgår af forordning 808/2014, artikel 13 samt bilag III.
- ⁶ Artikel 64, stk. 4, litra d, i Europa-Parlamentets og Rådets Forordning, (EU), nr. 1306/2013 af 17. december 2013 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik.
- ⁷ § 289a, straffeloven (lovbekendtgørelse nr. 1052 af 4. juli 2016).